

Želimo mu še mnogo let

Tovariš Franc Leskošek-Luka, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in podpredsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, bo 9. decembra praznoval svojo sedemdesetletnico. Rodil se je namreč 9. decembra 1897 v Celju.

Osnovni podatki iz njegovega plodnega življenja so nam znani, zato jih ne bomo podrobno navajali. Potem ko se je izučil za strgarja, je delal v različnih krajih po Avstriji, Češki, Poljski in Nemčiji ter se tako seznanil z življenjem delavcev ter naprednim delavskim gibanjem. Temu gibanju se je pridružil že leta 1915 kot delavec v Celju.

Takoj po prvi svetovni vojni je odšel na Koroško kot borec-prostovoljec za severno mejo. Ko se je vrnil, se je vključil v boj delavskega reda proti izkroščanju. Udeleževal se je štrajkov, organiziral demonstracije... Bil je delavski poverjenik v različnih tovarnah v Ljubljani in Celju. Skoraj po vsakem štrajku so ga odpustili z dela, večkrat je bil zaprt. Akcije delavskega gibanja v Sloveniji so tesno povezane z njegovim imenom. Leta 1926 je postal član komunistične partije.

Leta 1934 je bil izvoljen za sekretarja zveze kovinarjev Slovenije. Po svojih borbah nastopih je postal znan po vsej Sloveniji. Tako npr. je v juniju l. 1935 govoril v Celju pred več kot 50.000 delavci — udeleženci velikega zleta Svobode in zahteva pravice za delovno ljudstvo. Bil je predsednik strokovne komisije Slovenije, ki je združevala vse sindikalne zveze.

Leta 1937 je postal sekretar centralnega komiteja komunistične partije Slovenije. To funkcijo je opravljal do leta 1946, torej v najburnejših letih naše zgodovine. Bil je prvi komandant glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet. Zaradi ogromnih zaslug v narodnoosvobodilnem boju in osebne hrabrosti je bil proglašen za narodnega heroja.

Po vojni je bil minister za industrijo in rudarstvo vlade ljudske republike Slovenije, minister za težko industrijo zvezne vlade, dolgoletni poslanec zvezne in republiške skupščine, član najvišjega političnega vodstva Jugoslavije in Slovenije... Nedvomno je tovariš Leskošek ena izmed tistih osebnosti, ki so odigrale v našem razvoju minulih stih-

rih desetletij najvidnejšo vlogo.

Ob njegovi sedemdesetletnici smo mu zastavili nekaj vprašanj, na katera je v svoji skromnosti odgovarjal bolj na kratko; toda odgovori so zanimivi in veliko povedo.

• Kaj si v sedanjem času najbolj želite?

Najbolj si želim, da bi reforma kar najbolj uspela, da bi v našem gospodarstvu dosegli uspehe, ki bi nam omogočili takšno blagostanje, kakršno smo si želeli še pred vojno in med njo; blagostanje, kakršno smo pričakovali od socializma in za katero smo tudi šli v boj. Menim, da je socializem brez blagostanja nesmisel.

• Veliko hudega ste preživeli v svojem življenju, kaj pa je bilo vendar huje od hudega?

Res je, veliko je bilo, kar sem doživel, podobno kot mnogi moji tovariši in končno vse naše pokolenje, saj smo bili udeleženci dveh svetovnih vojn. Toda vseeno lahko povem, kdaj mi je bilo najhuje: leta 1941, ko so me ujeli Italijani povsem slučajno med neko policijsko racijo. Bil sem sekretar CK in poveljnik slovenskih partizanskih čet, pa sem se znašel v zaporu. Pri vsem tem se nisem bal za svoje življenje, pač pa, kakor bom opravičil pred CK, da so me ujeli živga. Povrh sem imel sila važne naloge, v zaporu pa bi bil prisiljen živeti v odločilnih časih v brezdelju.

Imel sem srečo, s pomočjo naše organizacije se je meni in petim, tovarišem posrečilo uiti. Policija sicer ni vedela, kdo sem, toda lahko bi bila zvedela...

• Česa ste bili v svojem življenju najbolj veseli in kdaj je bilo to?

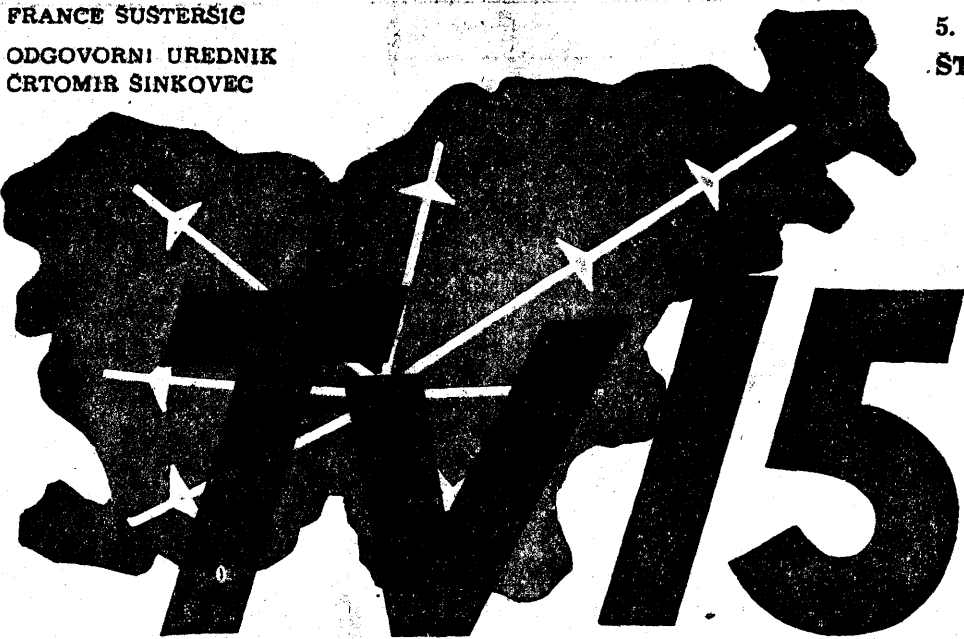
Česa vendar, če ne svobode maja 1945! Naše življenjsko delo, zmaga revolucije, je doseglo odločilni uspeh, zmagali smo v boju z razrednim sovražnikom.

• Kakšna naj bi bila vloga nekdanjega borca v sedanjem času, kakšne njegove naloge?

Vsak posameznik kakor tudi organizacija v celoti naj čimveč pripomore k ureditvi našega gospodarstva oziroma družbene reforme. Hkrati je treba posvetiti čimveč pozornosti urejanju problemov borcev NOV v okviru realnih možnosti in socialistične graditve.

Tovariš Luki želimo v imenu vseh bralcev »TV 15« še mnogo zdravih in uspešnih let!

GLAVNI UREDNIK
FRANCE ŠUSTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

S tretje seje zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije

Na tretji seji zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, ki je pod predsedstvom Djura Pucarja bila 24. novembra v Beogradu, so ugotovili, da so v organizacijah borcev širom po vsej državi z zadovoljstvom sprejeli sklepe sedme seje centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije. Na seji so razpravljali o gmoitem in družbenem položaju borcev

V uvodnem poročilu je član predsedstva Dragi Milenković naglasil, da so gmoitem in družbeni problemi udeležencev NOV znani in da ni več potrebno odkrivati njihovih vzrokov, pač pa le pohiteti z njihovim urejanjem. Na podlagi priporočil CK ZKJ so sedaj že dozoreli pogoji za hitrejšo in popolnejšo ureditev problemov borcev in to ob vsestranskem angažiranju celotne družbe — je rekel Dragi Milenković.

Po njegovem mnenju je najvažnejše ustanoviti avtoritativna telesa, od občine do federacije, ki bodo pospeševala urejanje zadev borcev, a naloga družbeno-političnih skupnosti naj bi bila zagotoviti sredstva, potrebna za popolno ureditev družbenih obveznosti do borcev. Če bo te ukrepe spremljala tudi družbeno-politična aktivnost organizacij borcev, potem bo, tako je naglasil Milenković, odprta jasna perspektiva vsem udeležencem NOV. Ponekod že postopajo tako, zato tam že učinkoviteje urejajo probleme borcev.

V razpravo je posegel več članov zveznega odbora, ki so naglašali, da pokojnine, invalidnine in drugi prejemki udeležencev NOV zaostajajo za življenjskimi stroški. Nekateri od bormikov so opozorili, da je posebej ogrožen življenjski standard udeležencev NOV na vasi in v siromašnejših občinah, ki ne morejo izpolnjevati svojih obveznosti do borcev.

V zadnjem času se znižuje število stanovanj, ki jih gradijo za borce. Zato so zahtevali, naj bi ustanovili posebne sklade za graditev teh stanovanj. Danes je brez primernih stanovanj še okoli 20 tisoč članov ZZB, ki so stopili v NOB pred 9. septembrom 1943.

Predsednik skupne komisije zveznega in socialno-zdravstvenega zbora zvezne skupščine za vprašanja borcev Hajro Kapetanović je izjavil, da je ta komisija pripravila več predlogov za zboljšanje gmoitega položaja borcev. Med drugim je rekel, da je za prihodnje leto predlagano zvišanje invalidnin za 25 odstotkov. Ureja se tudi problem zdravstvenega varstva družin padlih borcev. Trenutno raz-

pravljajo še o tem, ali naj gredo sredstva za to varstvo iz zveznega ali republiških proračunov. Pričakujejo ustanovitev posebnega dodatka za družine padlih borcev, ki se same preživljajo. Zveznemu in organizacijsko-političnemu zboru bodo predlagali 12-odstotno zvišanje invalidskega, posebnega invalidskega in ortopedskega dodatka za leto 1967. To zvišanje naj bi izplačali že v decembru letos.

V razpravo je posegel tudi Milovan Batanović, sekretar republiškega odbora ZZB NOV Srbije, ki je med drugim naglasil, da v zadnjem času nekateri člani uporabljajo organizacije borcev vse bolj za osebna obratovanja in za razglašanje stališč, ki se ne skladajo s programom Zveze združenj borcev. Vse take poskuse je treba onemogočiti, ker močno kvarijo ugled organizacij borcev.

Kredit kmetom-borcem

Kmetje borci v ribniški občini bodo tako kot lani tudi letos prejeli skupno 10.000.000 S-din kreditov za obnovo stanovanj. V občini imamo še vedno precej borcev kmetov, ki imajo slaba stanovanja, nimajo pa sredstev za popravila. Zato jim bo denar zelo prav prišel. Prosilci

bodo dobili kredit od 300.000 do 1.000.000 S-din. Kredit bodo črpali lahko še letos. Kredit je razdelila prošilec komisija za stanovanjska vprašanja borcev pri OO ZZB NOV, ki si je vsak primer ogledala na kraju samem. Tako bodo dobili kredit rest tisti, ki so do tega upravičeni.

Združenja pred letnimi konferencami

Na razširjeni seji ZZB NOV občine Nova Gorica so se dne 15. novembra med drugim pogovorili tudi o tem, kako naj posamezna združenja organizirajo letne skupščine, ki v tej občini morajo biti opravljene do 15. januarja prihodnjega leta.

Vsekakor je med prvimi naloge, da je le-te treba prilagoditi krajevnim potrebam in možnostim. Ponekod bodo združili organizacije ZB in VVI v okviru ene krajevnih skupnosti dosegli najboljšo organizacijsko obliko. Zopet drugje pa se bodo morda odločili za bolj temeljito delovanje po sektorjih. Te letne skupščine so naravnost nujne za tiste KO, ki jih niso imele niti 1966. leta, niti letos (Doblar, Dornberk,

Gradišče, Kojsko, Prvačina, Rožna dolina in še nekaj drugih). Pa tudi s statutom ZZB NOV je določeno, da morajo združenja sklicovati redne skupščine vsako leto.

V nekaterih organizacijah imajo predsednika in tajnika že precej časa, čeprav nista vedno najbolj redno delovala. Zato je sedaj prilika, da se izvolijo v vodstva drugi člani, ti, ki bodo mogli in hoteli bolje delati. Starejše, že doslej večkrat izvoljene člane, je treba nekoliko razbremeniti, čeprav je njihovo aktivno sodelovanje še vedno dobrodošlo in koristno. To pomeni, naj le ostanejo v vodstvih krajevnih organizacij, vendar jih ni treba preveč zaposlovati z raznimi organiza-

Besede in dejanja

Na seji CK ZKJ so rekli:

Glede problema nerazvitih je treba reči, da v Zvezi komunistov Jugoslavije čedalje bolj dobiva državljansko pravico vsak ekonomski račun v pogledu na to vprašanje, npr. kaj se kam preli-va itd., toda pozabljajo se, da je to eden najresnejših problemov tako naše družbe kot sodobnega sveta in da je na tem problemu, po mojem globokem prepričanju, kapitalizem padel, socializem pa je pred velikim izpitom.

ROMAN ALBREHT

Glede problema nerazvitih je treba reči, da v Zvezi komunistov Jugoslavije čedalje bolj dobiva državljansko pravico vsak ekonomski račun v pogledu na to vprašanje, npr. kaj se kam preli-va itd., toda pozabljajo se, da je to eden najresnejših problemov tako naše družbe kot sodobnega sveta in da je na tem problemu, po mojem globokem prepričanju, kapitalizem padel, socializem pa je pred velikim izpitom.

KRISTE CRVENKOVSKI

Mislím, da bi morala Zveza komunistov Jugoslavije bolj poudarjati in odločneje spodbujati in razvijati odgovornost mladine, ji dati podporo in zahtevati od nje podporo ob vseh družbenoekonomskih in političnih vprašanjih. To omenjam zato, ker se mi zdi, da predloženi projekti ne izražajo dovolj takšne orientacije ZK do mladine.

TOMISLAV BADOVINAC

Dveletni poskus vzpostaviti družbeno merila pri delitvi osebnih dohodkov niso rodili sadov. Svoje čas smo sprejeli enotne kazalce poslovnih uspehov za podjetja, vendar jih ne uporabljamo. Namesto da bi jih analizirali, kaj v njih ne velja, venomer začenjamo načelne razprave o delitvi. Določanje osebnih dohodkov ni sprejemljivo, sprejemljivo pa je usmerjanje delitve po delovnih uspehih.

SVETOZAR VUKMANOVIC

Na področju zakonskega dejavnosti je treba pustiti dihati republikam in ostalim organom družbenega upravljanja vse do občinske skupščine in drugih teles. Družbena reforma je tudi odkrila vrsto stvari, ki govorijo o tem, da imamo zakonske predpise, ki prihajajo v nasprotje, ki zavirajo hitrejši in učinkovitejši razvoj in uspehe v gospodarski in družbeni reformi.

BLAZO JOVANOVIĆ

Med takšnimi starimi kadri, ki nimajo strokovne izobrazbe, je precej takih, ki so prišli na ta delovna mesta tedaj, ko ni bilo dovolj strokovnjakov. Sprejeli so breme razvoja gospodarstva in mnogim izmed njih se je posrečilo v praksi dobiti znanje, ki jim zagotavlja uspešno vodenje. Seveda je treba tiste stare kadre, ki se jim to ni posrečilo, zamenjati z mlajšimi.

IVAN BOŽICEVIC

Gospodarske organizacije že dve leti zahtevajo notranji ktrirng, da bi nekoliko zmanjšale velike medsebojne dolgovne in terjatve v gospodarstvu. Vendar je tudi ta predlog nedavno svet bank gladko zavrnili. Ali ne potrjuje to, da zaradi neukvalifikiranosti niso same v gospodarstvu, temveč tudi zunaj njega?

LUJDEVIT TOMIĆ

cijskimi ali celo administrativnimi zadevami.

Znova bo treba pretresti družbeno politično udejstvovanje članov organizacije. Prihodnje leto bo »Leto akcij krajevnih skupnosti«. S tem v zvezi je treba, tako so se na posvetu dogovorili, že na teh letnih skupščinah zagotoviti aktivno sodelovanje združenj borcev, vojaških vojnih invalidov ter rezervnih oficirjev in podoficirjev z vodstvi krajevnih skupnosti na svojem področju. Na ta način bodo v okviru reševanja številnih krajevnih zadev, ki bodo urejene prihodnje leto in kasneje, reševana hkrati tudi številna vprašanja, ki zadevajo organizacijo ZZB NOV. Istočasno pa bo to najboljša konkretna oblika aktivnega sodelova-

AVTOELEKTRO TOLMIN

nagraduje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije do-
bite v vseh prodajalnah avto-
materiala.

ora
najboljša ta hip!

Vsak član ZZB NOV
naj postane naročnik
»TV 15«

Občanova beležnica

O počitnicah mi je predlagala žena, da jo mahneva v Trbiž. »Pravijo, da se tam dobi vse zelo poceni. Odeje iz čiste volne... trikrat cenejše kot v Ljubljani. Volnene jopice, perilo, čevlji. Tam baje prodajajo kar na prostem, menda imajo stalno sejno. Če kupiš malo več, dobiš še kaj povrh...«

Tako sva se lepega dne znašla z ženo v Trbižu, ki je v zadnjem času zaslovel kot živahno kramarsko središče treh sosednjih dežel: Slovenije, Koroške in Furlanije.

Po primkih na tablah različnih lokalov takoj opazili, da ima mesteca slovensko etnično osnovo, ki pa se je v minulih desetletjih močno potujčila, oziroma sta se vanjo vrinila germanski in romanski element; tako govorijo domačini, zlasti trgovci, nekakšno slovensko-italijansko-nemško mešanico.

Trgovin je v Trbižu toliko, da se sprašuješ, kaj je mogoče, da vse poslujejo z dobičkom. Ko pa pogledaš malo po lokalih, se ne čudiš več, kajti povsod je dosti kupcev. Italijanov je med njimi prav malo, največ je Slovencev (iz Jugoslavije) in Avstrijcev. Pred mnogimi trgovinami vidiš med blagom, ki je razstavljeno kar na tlaku, vabljive ponudbe pralnih detergentov: če kupiš cel boben, dobiš povrh likalnik ali lonec ali otroško dvokolo ali... vse je seveda manjvredno blago, čeprav to malokdo opazi.

Sejem — to je pa v Trbižu posebno poglavje. Nekaj podobnega kot »Ponte rosso« v Trstu, samo da je blaga še več. To je nekakšen biotrdaj lesenih, za silo pokritih stojnic, kjer se med pisano šaro konja znaj-deš. Na posameznih kosih blaga so navedene cene: v šilingih in lirah. Zakaj jih tudi v dinarjih ni, ne vem; lahko namreč kupiš tudi z di-

»VOLNA« IZ TRBIŽA

ni iz čiste volne in stane toliko... Ta je pa iz čisto čiste volne, zato je toliko dražja.

Tista iz čisto čiste volne je bila na videz kar lepa in tako mehka, da se je roka kar ugreznila vanjo. Po dolgem »gibanju« sva jo kupila za sedem tisoč dinarjev. Zelo poceni, ali ne? Očlovek si sicer ne more odgovoriti na vprašanje, kako morejo prodajati po taki ceni odeje iz čisto čiste volne.

Pred odhodom domov sva kupila še buteljko vina. Onstran meje, v Jugoslaviji, sva jo odprla in ga malo skrnila... in takoj ugotovila, da je prav tako ali pa še boljše vino doma cenejše.

Pri odeji pa sva opazila čez nekaj dni, da se preveč rada mečka — bila je skoraj taka, kot če bi jo pognili kravi iz gobca. »Če bi bila odeja iz čisto čiste volne, se ne bi tako mečkala,« je sramežljivo pripomnila žena. Potem sva jo preskusila še tako, da sva nekaj vlaken zažgala. Zasmrdelo je po kislem... in tudi najina obraza sta bila precej kisla.

FRANJO GODEC

ŠE ENO PISMO IZ RUSIJE

Dragi tovariši! Piše vam nekdanji slovenski partizan Aleksej Ivanovič Aleksejev. Zdaj živim v pskovski oblasti, v mestu Pitalovo, delam pa pri časopisu »Zarja komunizma« kot glavni urednik.

Zdaj pa na kratko o tem, kako sem prišel v Slovenijo. Rojen sem bil leta 1925 v vasi Pjedi pri Pskovu, ki ni daleč od Leningrada. Do maja 1941 sem hodil v šolo v Leningradu, junija pa sem se vrnil v domačo vas, začela se je vojna. Pozimi 1942 so me nemški fašisti ujeli in me zaprli v taborišče. Bil sem zaprt v Porhovu in Kaunasu na ozemlju ZSSR ter v Nemčiji v mestu Lütten, Hammerstein, nato pa v Avstriji v Murt-Pongau, in v Grazu. Iz Graca sem tudi pobegnil leta 1944. Novembra sem pri vasi Sveti Duh pri Mariboru (Ostri vrh) prišel k slovenskim partizanom. Najprej

sem bil bорец 2. bataljona 1. čete Pohorskega odreda. Konec decembra 1944 pa so me skupaj z mobiliziranimi slovenskimi kmeti poslali za borca v Sercejevo brigado. Šolonom so nas prepeljali čez Dravo na Pohorje, šli smo proti Slovenj Gradcu. Najprej smo se ustavili v neki vasi, kjer je bil štab 14. divizije. Spominjam se nekega komandanta v sivi uniformi, ki je nosil »partizansko zvezdo« in spomenico 1947. Od tam so me poslali v Sercejevo brigado.

Tam sem bil od januarja 1945, najprej bорец, nato mitraljezec, nosil sem »bren«. Bil sem v 1. bataljonu, 1. četi, 1. vodu, 1. deseterici. Sodelovali smo z minerji, napadali nemške vlake, nekaj časa pa smo tudi varovali štab 4. operativne cone. Spominjam se bojev pri Savinji; pri vasi Sveti križ pri Zagorju in

akcij pri Slovenj Gradcu, Celju, Šošanu, na Pohorju, na Koroškem in na Graški gori.

Marca 1945 je šla naša brigada na Kranjsko. Pri Domžalah so jo napadli Nemci, bil je hud boj in precej naših je padlo. Naš komandant Jaka je ukazal, da moramo streljati po Nemcih, bilo nas je 14 borcev. Spominjam se, da je to bilo 3. marca 1945, bil sem blizu neke ceste. Prav tako se spominjam, da so bili z menoj četni komandir podporočnik Milčec, komisar 1. čete poročnik Tonček, mitraljezec Ivan Klemenec, deseter-mitraljezec Jože Kamenšek, neki Jurče in Lesnik. Jože Kamenšek in Lesnik sta bila ranjena, zadelo je tudi mene v levo roko in desno nogo. Najbrž bi me ujeli, če me ne bi zadnji trenutek rešila četni komisar Tonček in bорец Drevo. Nesli so me k brigadi

najprej minerji, od brigade v bolnišnico pa bataljonska bolničarka Ančka s tovariši. Naprej pa so me nosili podporočnik Srečo ter partizana Janko in Repač. Prinesli so me v postojanko na Menini planini. Tam sem bil od 14. marca 1945 do konca kot ranjenec.

Velika hvala tovarišem slovenskim partizanom. Vseh se spominjam z veseljem. Tudi iz bolnišnice se spominjam komisarja Franca Podstojanske-Roka, Jožeta Sušnika iz Zgornjega Tuhinja 31. Slavka, ki zdaj dela kot knjigovodja v Kamniku, podporočnika Sreča, ki je zdaj predsednik ZB v Zgornjem Tuhinju, Sineta (zdaj menda v Kamniku), Janka, ki dobro gospodari na svoji kmetiji, pa tudi bolničarke Dragice, ki je zdaj bolničarka v Novem Celju. Prav tako se tudi spominjam vseh borcev iz Sercejeve brigade, tako poleg že naštetih komandirja Gustija, deseterja Kresnika, Franca Grabnarja, vodnika Avgusta, Repata, Janeza Korošca, Jurčka Bizjaka, Perka, bolničarke Albince ter partizanke Pepce iz Stefanja. V Sercejevi brigadi sem bil tudi član SKOJ in od tam se spominjam politdelegata Miloša Krambergerja.

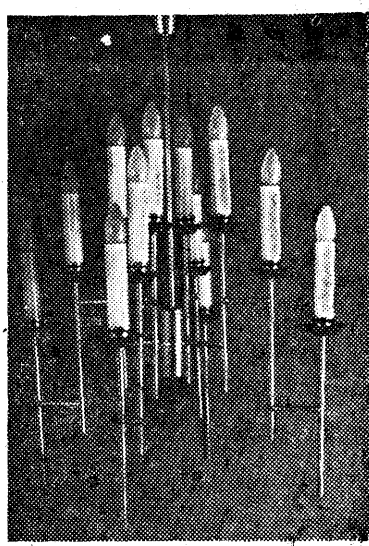
Po vojni, 14. maja, so me kot ranjenca prepeljali v Novo Celje, nato pa v Topolišče. Junija 1945 sem se zdrav vrnil v svojo domovino.

Po vojni sem hodil v šolo in delal. Hodil sem na univerzo v Leningradu, bil sem učitelj po šolah pri Pskovu. Od 1954 pa delam pri časopisu, najprej sem bil dopisnik, od 1965 pa sem glavni urednik.

Spet naj zapišem, da se rad spominjam slovenskih partizanov, toda rad bi imel tudi naslov komandanta 1. bataljona Sercejeve brigade tovariša Jake, ki ga nisem več videl potem, ko sem bil ranjen. Ražen tega bi rad tudi potrdilo, da sem bil ranjen v boju. Tega dokumenta nimam. Imam dva otroka, ki bi rada dokaz, da je bil njun oče slovenski partizan in da je bil ranjen.

Aleksej Ivanovič Aleksejev,
Pskovska oblast,
gorod Pitalovo,
Krasnoarmejckaja ulica 9,
redakcija »Zarja komunizma«
ZSSR

Avugst Dolinšek

V novo
stanovanje
edno
EMI
lestenci
iz Polčan

S tovarišem Leskoškom v bojih za severno mejo

Od bivšega 87. celjskega pešpolka je prišlo ob prevratu novembra 1918 v Celje le okrog 200 vojakov, vsi ostali so se po razpadu fronte razpršili na domove. Toda teh 200 vojakov je bilo zarodek novega slovenskega celjskega pešpolka, katerega poveljstvo je v prvih prevratnih dneh prevzel znani že pokojni zavedni slovenski oficir nadporočnik Ivo Sancin. Le počasi so se zbirali prostovoljci v novem polku. Vedno glasneje je klicala slovenska meja na severu, da jo osvobodimo in zavaruemo. Že v začetku novembra so tja odhajali prvi prostovoljci pod vodstvom nadporočnika Franja Malgaja. Toda bilo jih je premalo, kajti naša narodnostna meja na severu je bila predolga, da bi jo moglo zavzeti in zavaruovati nekaj sto slabohoborženih in še slabše oskrbovanih borcev. Vojaki, ki so se vrnili s fronte, pa so bili siti vojne, siti pomanjkanja in trpljenja in le težko so se odločili, da bi prebili še eno zimo, ki je takrat bila pred durmi, v strelskih jarkih.

Toda v vrstah na novo nastajajočega celjskega pešpolka je pri mnogih mladih fantih prevladala ljubezen do nove slovenske domovine, ki je bila ogrožena na severni meji. Od tam so nenehno prihajali pozivi na pomoč. Ob koncu 1918 se je v celjskem polku že ustanovila četa mladih prostovoljcev, ki je pod vodstvom kapetana Grošlja 26. decembra odšla proti severu. Na večer tega dne se je četa približala v Dravograd.

Komandir čete, kapetan Grošelj, je takoj po prihodu izdal potrebna povelja. Jaz sem bil v tej četi komandir voda v činu poročnika. Dobil sem nalogo, da zasedem s svojim vodom, v katerem je bil takrat tudi mladi Franc Leskošek, planino Kokoš-

njak nad Dravogradom in tam počakam tako dolgo, da boho zagledali zelene signalne rakete iz smeri Libelci. Ko smo dospeli na vrh Kokošnjaka in tam čakali kako uro, smo res opazili ob Dravi pri Libelcih zelene signalne rakete. Takoj sem krenil s svojim vodom proti Labotu, kakor mi je ukazal četni komandir v Dravogradu. Med potjo smo prišli do neke hiše, kjer je še gorela luč. Pri stanovanjski smo poizvedovali, če niso morda v bližini volkswerhovi. Rekla mi je, da v bližini ni Nemcev, nakar sem ji ukazal, naj ugasne luč, jaz pa sem z vodom krenil naprej. Po dolgem in napornem maršu smo prispeli do železniške postaje Labot, kjer smo se takoj postavili v bojno vrsto. Sam sem s tremi možmi šel na ogled za sovražnikom. Pri mostu čez Labotnico smo zaslišali korake in zaklical sem: »Kdo je tam?« Dobil sem odgovor: »Tu sva dva Čeha, ki sva bila internirana v Št. Pavlu, sedaj pa želiva priti v Jugoslavijo.« Takoj nato pa so že počili strelji in eden me je zadell v levo stran trebuha; na srečo mi ni poškodoval črevesja. V smer, od koder so padli strelji, sem vrغل granato, nato pa smo se umaknili nazaj na postajo k vodu.

Zaradi hude rane sem spoznal, da ne bom več mogel poveljevati svojim fantom v nadaljnjih operacijah. Zato sem poveljstvo izročil mojemu namestniku, sam pa sem izbral pet fantov, naj me spravijo nazaj v Dravograd. Med temi petimi fanti je bil tudi tovariš Franc Leskošek-Luka. Ko so me za silo obvezali, smo krenili na pot, medtem ko se je moj vod že zapletel v hudo borbo.

Nazaj grede smo prišli do hiše, kjer smo prej poizvedovali za Nemci. Toda hudo smo bili

presenečeni, ko so nedaleč od hiše začeli streljati proti nam. Po kratkem boju se nam je posrečilo napadalec pognati v beg in tako smo naporno pot nadaljevali proti Dravogradu, odkoder so me prepeljali v celjsko bolnišnico.

Mojih pet fantov, ki so me spravili do Dravograda, se je še istega jutra vrnilo na bojni položaj pri mostiču Labotnice.

Cetudi sem že star 82 let in je pretelko od tega časa že skoraj pol stoletja, se rad spominjam teh zgodovinskih dogodkov, bojov za našo severno mejo veseli. Posebno pa me je razveselil lanski obisk mojega nekdanjega soborca v teh bojih, sedanjega predsednika ZZB NOV Slovenije tovariša Franca Leskoška-Luke na mojem domu v Hrastniku, kjer sva obujala spomine na talaratna skupna doživetja.

Čutil sem nekaj posebnega...

Cerkno, Vojsko, Trnovo, Predmeja... Le kdo iz enot IX. korpusa se ne spominja več teh krajev? In Spodnje Trebuše s takrat prevrnjenim mogočnim

na, pa je vsa razpoložena okrog njega. Presune me, ko to zrem, vidim, iz previdnosti ne vrtam v to. Govorimo o drugem: o današnji trgovini, o maržah in na-

nalog, ki jih je opravljala kot takratna članica SKOJ. Koliko sestankov, poti, skrbi, zadreg, tveganja...! »A najbolj težko mi je bilo v začetku,« pravi ona, »dokler sem se bala doma povedati, da sem skojevka, kam hodim in kaj delam.« Tako je delala v dvojni ilegalnosti nekaj časa — pred okupatorjem in pred domom.

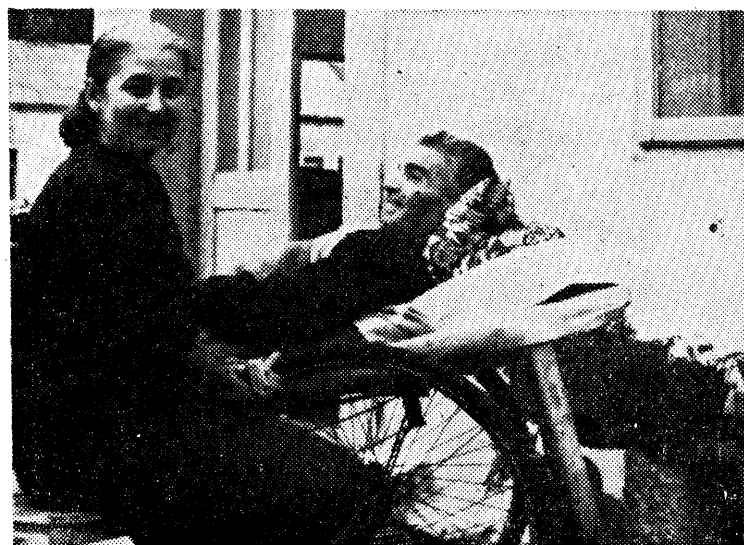
In potem? Svoboda, delo, obetajoči cilji novega, lepšega življenja. To ju je združilo. Toda lepega je bilo malo. Nesreča in on je postal popolno invalid. Štirinajst let je tega. Otroci so že dorasli, se razšli po šolah. Hišica in 808 N-din mesečno z vso njegovo pokojnino, invalid-

nino in njej za pomoč. S tem živita. »Zadovoljna sva, lepo se imava. Sreča je različna, za vsakega drugačna,« pravi Tončka.

Morda ni nič posebnega v teh njunih dohodkih niti v njunem nekdanjem sodelovanju v NOB. Toda značilna je njuna harmonija, njuni pogovori, polni toplote. Ob tem sem se spomnil na mnoge, razvrzane zakone in ločitev zaradi nepomembnih nesoglasij, nezadovoljstva enega ali drugega, kjer osebno lagodje in luknje zakonitih pravic gredo preko vseh moralnih in čustvenih meja. Ob teh mislih pa sem tu čutil nekaj posebnega, človeškega.

K. Makuc

(NADALJEVANJE)

IVAN KOGOJ Z ZENO TONČKO

skeletom železobetonskega mostu v bistri strugi Idrijce?

Pot me je znova zanesla tjakaj. Z družbo sem tako mimogrede zašel na obisk k zakoncema Kogoj. Tam kjer so le ostanki nekdanjih vojašnic kot v opomin na 25-letno italijansko okupacijo, tam imata Kogojeva svojo malo hišico. Edina stanovanca »Na kasarnah.«

Izenadile so me razmere. 48-letni Ivan Kogoj že polnih 14 let leži nepremičen z okvaro na hrbtenici. Tončka, njegova že-

grajevanju na sploh. Ivan se na vse razume, z vsem je na tekočem. Kot da bi vsak dan hodil naokrog. Potem govori o spominih iz XIX. dalmatinske udarne, iz podoficirske šole v Biogradu na moru in o vedrosti Dušana Veselinova, ki je bil tam njihov komandant. Najbolj ga je pred kratkim razveselil obisk njegovih sotovarišev — oficirjev ob zadnjih vojaških vežbah tam okrog.

Tončka pa se ob snidenju s tovariši iz časa vojne spominja

FOTELJ SAN MARINO

Pri opremi stanovanj ne pozabite na tanecirane izdelke v raznih izvedbah, ki jih dobite v vseh boljših trgovinah

Sprejemamo individualna naročila za opremo domov, hotelov, kinematografov in podobno.

S solidnimi izdelki in zmernimi cenami se priporoča

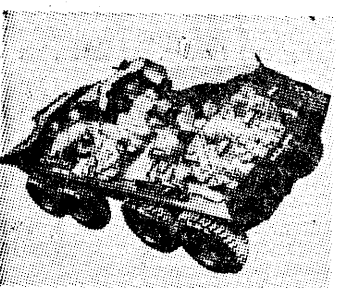
TOVARNA OBLAZINJENEGA POHIŠTVA

»NOVA OPREMA«
SLOVENJ GRADEC

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Kanadsko vozilo za po vsakem zemljišču

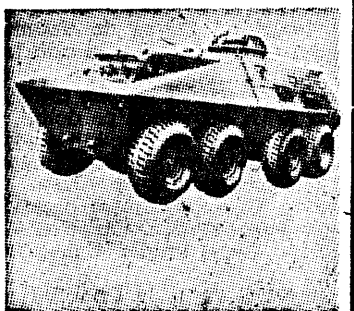
Novo kanadsko vozilo »Go-Track Demon« je namenjeno za prevoz ljudi in materiala po zemljišču s slabimi potmi, pa tudi povsod tam, kjer ni poti. Njegova zmogljivost je izredna, saj lahko vozi po vsakem zemljišču — skalnatem, peščenem, močvirnem, pokritem s snegom, čez globoko blato.

Izdelali so dva modela tega vozila: »Demon 100« tehtaja nekaj čez sedem, »Demon 200« pa skoraj devet ton. Vozilo je opremljeno z motorjem, ki ima 183 konjskih moči in šest prestav. Na sliki vidimo »Demon 200«, na katerega je naloženih kakih 4.500 litrov olja in ki vozi po poraženem pokrajini Britanske Kolumbije.

Vojaška veda in tehnika

to itd. Tudi strmine mu ne povzročajo kakih večjih težav. Vzpenja se namreč z lahkoto celo po strmini s 60-odstotnim nagibom.

Izdelali so dva modela tega vozila: »Demon 100« tehtaja nekaj čez sedem, »Demon 200« pa skoraj devet ton. Vozilo je opremljeno z motorjem, ki ima 183 konjskih moči in šest prestav. Na sliki vidimo »Demon 200«, na katerega je naloženih kakih 4.500 litrov olja in ki vozi po poraženem pokrajini Britanske Kolumbije.

Prevoz materiala z ladij na obalo

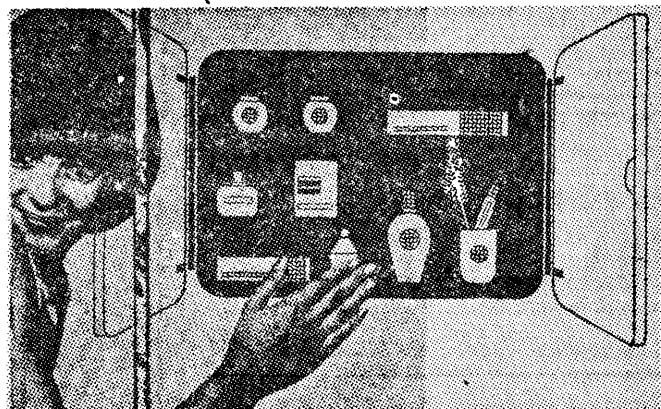
Izkrcavanje ljudi in materiala z ladij na obalo zunaj pristanišč ni preprosta zadeva. V te namene uporabljajo najrazličnejše pripomočke.

Marsikaj zanimivega so v tem pogledu lahko videli opazovalci tudi na manevrih britanskega transportnega korpusa v južni Angliji. Razen desantnih ladij, ki

lahko priplovejo prav do obale in s katerih vozila iztovarjajo skozi velika vrata v zadnjem delu ladje, so na teh manevrih uporabljali še druge načine izkrcavanja materiala z ladij. Zelo koristni so bili helikopteri tipa »Wessex Mk. 2«, ki lahko vsakokrat prenesejo po 900 kg tovora. Material in ljudi pa je mogoče prevažati na obalo tudi z vozili na zračne spirale SRN. 6. Vsako tako vozilo sprejme 30 ljudi ali 3000 kg drugega tovora.

V te namene uporabljajo tudi vozilo »stalwart Mk. 2«, ki ga vidimo na sliki. Amfibijsko vozilo je težko, če je povsem otovorjeno, skoraj petnajst ton, po vodi pa plove s hitrostjo 10 kilometrov na uro.

NOVE OMARICE IZ PLASTIČNE MASE

Uporabite jih lahko v kopalnicah, delavnicah, laboratorijih, za prvo pomoč itd. Odporne so proti rji, vlagi in kemikalijam ter vnetljivim snovem.

KOVINOPLASTIKA LOŽ

LOŽ pri STAREM TRGU.

V vojni, zlasti pa v njenem začetnem obdobju, ki je huda preizkušnja za vsakega državljana, utegnejo biti slabi vojaški voditelji krivi za smrt mnogih zaupanih jim vojakov, s svojo nesposobnostjo pa lahko povzročijo nepopravljivo škodo. Zato je treba med rezervnimi oficirji in podoficirji že v mirnem času

čistiti plevel od zrnja

hkrati pa nagraditi in dati priznanje vsem tistim, ki imajo do poziva rezervnega starešine pravičen odnos in izpopolnjujejo svoje vojaško strokovno znanje. Tako približno so izzvenili sklepi s posvetovanja, ki ga je častno razsodišče pri ljubljanskem vojaškem področju imelo 25. novembra t. l. s predstavniki občinskih komisij za rezervne oficirje in podoficirje.

Častno razsodišče za rezervne oficirje, podoficirje in vojaške uslužbence sodi za disciplinske prestopke, ki so storjeni zunaj vojaške službe in ki škodujejo ugledu rezervnih starešin. Sem ne sodijo le kazenske zadeve, ki jih sicer obravnava že redno sodišče, ampak tudi prestopki, zaradi katerih je rezervni oficir, podoficir ali vojaški uslužbenec obsojen na odstranitev iz svoje delovne organizacije, pobegi v tujino itd.

Na posvetovanju so ugotovili nekatere izrazite pomanjkljivosti. Bili so primeri, da se je ves postopek preveč zavlekel, zaradi česar je zadeva zastarala in krivca ni bilo več mogoče kaznovati. Zelo značilen je primer nekega bivšega domobranca, ki si je bil z lažnimi podatki pridobil čin rezervnega oficirja. Na terenu pa so ga kmalu razkrinkali, ga izključili iz Zveze borcev in pokrenili prek častnega razsodišča postopek, da se mu odvzame tudi čin. Postopek pa se je tako zavlekel (vsaka zadeva namreč zastara, če poteče več kot leto dni od takrat, ko zanje zve komandant ustreznega vojaškega okrožja), da je moralo častno razsodišče, če je hotelo zakonito ukrepati, navsezadnje krivca obvestiti, da je postopek proti njemu zaradi zastaranja ustavljen in da mu zato še nadalje ostane čin rezervnega oficirja.

Naslednja pomanjkljivost je v tem, da častna razsodišča ukrepajo skoraj samo proti tistim rezervnim oficirjem, podoficirjem in vojaškim uslužbencem, ki so zaradi kakega kaznivega dejanja obsojeni pred rednimi sodišči, ki jih o tem obveščajo po uradni dolžnosti. Sorazmerno malo pa je primerov, da bi predsedstva občinskih ZZZB NOV, brž ko bi zvedela, da je kak rezervni starešina storil disciplinski prekršek,

o tem obvestila komandanta pristojnega vojaškega okrožja in da bi ta potem lahko sprožil proti krivcu disciplinski postopek. Zato ostane mnogo krivcev nekaznovanih.

To se nanaša zlasti na tiste, ki brez dovoljenja odhajajo v tujino ali ostajajo tam še potem, ko jim je dovoljenje že poteklo. Povsem razumljivo je, da taki ljudje ne morejo biti rezervni oficirji, podoficirji ali vojaški uslužbenci naše vojske. Isto velja tudi za vse tiste, ki s svojim življenjem in postopki močno škodujejo ugledu rezervnih starešin.

Poglavje zase so rezervni oficirji, podoficirji in vojaški uslužbenci, ki se ne brigajo za svoje strokovno usposabljanje in ki s svojim primerom, in postopki slabo vplivajo tudi na druge. To pa je že »izpad proti vojaškim, političnim in gospodarskim ukrepom državnih organov, ki utegne slabo vplivati na krepitev narodne obrambe« (Pravilnik o častnih razsodiščih, čl. 8) in zaradi katerega je krivec od častnega razsodišča lah-

ko obsojen na kazen ukora, strogega ukora ali celo odvzema čina. Sicer pa je to povsem razumljivo: rezervni starešina, ki noče skrbeti za vojaškostrokovno izpopolnjevanje, ni več sposoben za opravljanje svoje službe v primeru vojne. Zato je prav, če bodo vodstva naših organizacij komandantu vojaškega okrožja predlagala, naj proti takim rezervnim oficirjem, podoficirjem in vojaškim uslužbencem pokrene disciplinski postopek prek častnega razsodišča.

Nasprotno pa bo treba več pozornosti posvetiti tudi tistim, ki svoje obveznosti vzgledno izpolnjujejo. Najboljše med njimi je treba predlagati za odlikovanje. Pri tem pa se ne bi smeli ozirati na čin, vojne zasluge ali položaj, ki ga ima sedaj, temveč predvsem na njegovo sedanje delo in zasluge na področju narodne obrambe. Upoštevati je treba ne le tiste rezervne oficirje, podoficirje in vojaške uslužbence, ki delujejo v naših združenjih, temveč tudi one, ki

so na tem področju uspešni v drugih družbenih organizacijah. Rezervne oficirje, podoficirje in vojaške uslužbence, ki bodo uspešno obvladali letošnji strokovni program, na testiranju pokazali zadovoljive rezultate in če, seveda, izpolnjujejo tudi druge ustrezne pogoje (staž, moralno-politične lastnosti), bodo vodstva ZROP predlagala za višji čin. Tudi to naj jim bo priznanje za vestno izpolnjevanje njihovih državljanskih obveznosti.

S. P.

Fotografija z vprašajem

Tudi osebe na tej sliki so delno znane, očitno pa je, da je bila fotografija posneta ali poleti 1944 ali v pozni pomladi 1945, morda tik po osvoboditvi. Ženska v beli halji je zdravnica dr. Franja Bidovec. Razen nje je še en tovariš v beli halji. Ta dva, ki sta najbrž pripadnika zdravstvene službe in pa oficir s palico v roki, vse to so znaki, da je na sliki osebje kake bolnišnice. Toda katere, kdaj in kje in kdo so še ostali tovariši na sliki, to nam boste pisali vi, dragi bralci, če boste koga lahko prepoznali.

Naše podmornice

Da bi kaka vojna mornarica lahko uspešno opravljala zaupane ji naloge, mora imeti tudi podmornice. Zato ima to vrsto ladij, ki lahko plovejo in delujejo pod vodo in na morsk gladini, tudi naša vojna mornarica. Mi ne potrebujemo velikih

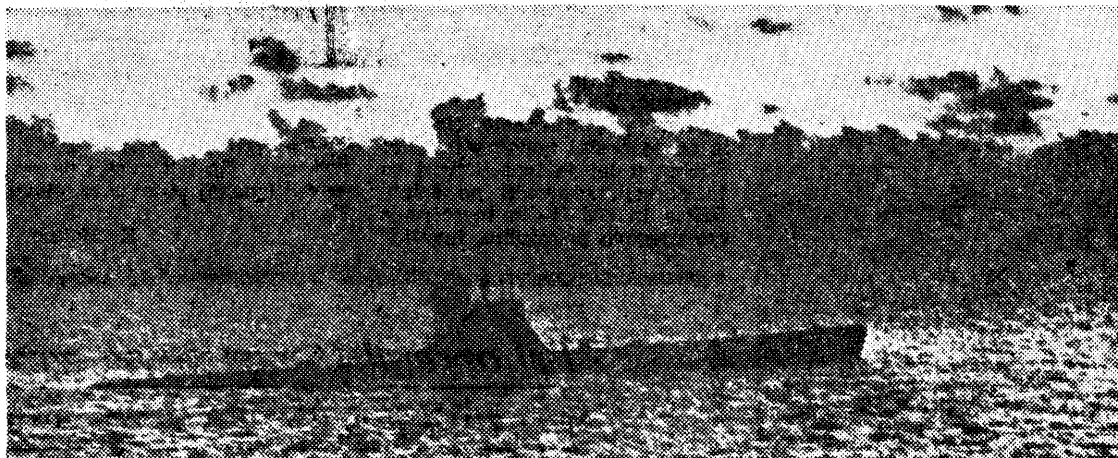
oceanskih podmornic, oboroženih z balističnimi raketnimi izstrelki, temveč zadostujejo že manjše in srednje, ki jih lahko uporabljajo v tako ozkih in deloma plitvih morjih, kot je naše Jadransko morje.

Prva podmornica, izdelana v Jugoslaviji, je dobila slavno ime

»Sutjeska«, svečano so jo splavili 28. septembra 1958 v Puli. Od tedaj pa do danes so izdelali še nekaj novih podmornic, med njimi tudi »Nerevo« in »Uljanik«.

Vse te podmornice imajo po 550 ton oz. 700 ton, če so povsem opremljene za plovbo in boj in če so na morsk površini. Ko pa se tako otovorjene potope, imajo že približno 945 ton. Med plovbo na morsk gladini jih poganjajo dizel motorji, električni motorji pa takrat, če plovejo pod vodo.

Jugoslovanske podmornice tipa »Sutjeska« so dolge kakih šestdeset, široke pa skoraj šest in pol metra. Oborožene so s šestimi torpednimi cevmi vsaka, njihove posadke pa imajo po 38 mož. Na morsk površini lahko dosežejo hitrost do 26 kilometrov na uro, pod vodo pa kakih 16 kilometrov na uro. Pri hitrosti 15 kilometrov na uro lahko opravijo približno 9000 kilometrov dolgo pot, ne da bi jim bilo treba napolniti rezervoarje z dodatnim gorivom.

VSE ZA ZIMSKI ŠPORT

zopet v III. nadstropju trgovske hiše **nama** v Tomšičevi ulici 2

- smuči vseh vrst in velikosti, z okovjem in brez njega
- varnostne vezji Tyrolia, Marker, Unikrom
- smučarski čevlji
- drsalke

Nakup tudi na potrošniški kredit!

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Operacija »Zmaj«

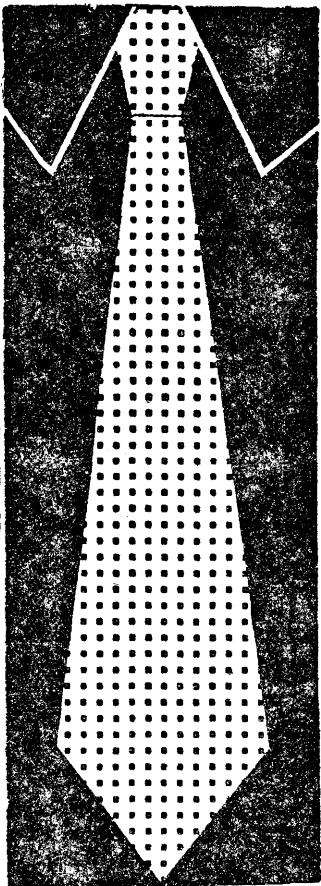
V neki vasi, ki leži kakih dvajset kilometrov severovzhodno od Benkovca, je živel Barba Jure. Star je bil približno šestdeset let. Pri njem je bilo vselej mogoče kupiti tobak za pipo ali cigarete.

Dobro so ga poznali partizani, ki so prav tistemu njemu kupci.

Oktober 1944 se je Barba Jure oglašil obveščevalni bataljona 5. brigade v Ljubljani. To je v času njegove enota na Benkovca na enaki poti, nekajkrat in v tistih dneh se je 8. korpus pripravljal na ofenzivo, da bi osvobodil Knin, Mostar in Lik. Prav vsi, pa tudi obveščevalci, so prizadevno sodelovali v teh pripravah. Hiša prijaznega Jureta pa je medtem postala za nas zelo primerno zatočišče.

Nekoga dne mi je Barba Jure povedal nenavadno zgodbo: »Ko sem bil odšel pred poljudrim letom v Obrenovac k človeku, ki mi je nabavljati cigarete in ker ga nisem bil dobil doma, sem stopil še v gostilno.

Tam se mi nepričakovano približata dva moška in me vprašata:

Pojem elegance so kravate TERITAL

Svilan
KAMNIK

»Si ti Barba Jure?«
»Sem, jima presenečeno odgovorim.

»Iščes Mata?«
»Da, sem še bolj presenečeno odgovoril na njuno vprašanje.

»Danes ga ne bo. V Zadru je.«
»V Zadru?« sem se začudil.

»Tobak ti bova dala midva,« sta mi rekla in pojasnila, da delata skupaj z Matom, in me odpeljala v neko hišo. Usledil smo se za mizo, še prej pa je eden izmed njih zaprl polkne na oknih. Nenadoma se mi pred očmi zablistala nož. Tisti, ki se je bil prvi usedel, se nagne proti meni. Drugi pa je izvlekel revolver.

»Kaj vendar hočeta?« sem zašepetal. »Vzemita, kar imam, in me spustita.«

»Dobro te pozna in veva, da nisi slab človek. Rečeš si in zato ti bova pomagala. Seveda, če boš na naši strani. Tole, kar vidiš, in spet mi je pokazal nož, pa je le opozorilo. To je znak, da ne poznamo šale.«

»Povejta vendar, sem spet zajecelaj, kaj sploh hočeta od mene. O kakšni pomoči govorita.«

»Potemtakem se strinjaš?«
»Z vsem. Strinjam se. Kako pa naj vama pomagam?«

»Te bo lahko, pa tudi korist boš imel od tega. Dobil boš tobaka, kolikor ga boš hotel. Samo roko na usta in prst na čelo! Znaš molčati?«

»Znam, sem jima odgovoril. Zapomni si. Nekdo te bo poiskal. Prišel bo k tebi domov in ti rekel, da prihaja od Zmaja. Takrat se spomni, da smo to mi. Dal pa ti bo tudi pismo, ki nam ga boš takoj prinesel.

To pa je... reje in po najkrajši...

...vse razumem... jaš? ...se bo vse tako, kot ...To vama lahko tudi ...sem jima vse obljub ...amo da bi se ju že enkrat ...Spregovorili smo še nekaj besed, nato pa sta me spustila ven.

Minevali so dnevi. Na dogodek v Obrenovcu sem že skoraj pozabil, toda strahu se nikakor nisem mogel znebiti.

Potem ko je Italija kapitulirala, nisem več odhajal v Obrenovac. Od takrat je minilo že leto dni, Zmaja pa še vedno ni bilo. Neko noč nepričakovano zaslilišim ropotanje po vratih.

»Kdo je?« povprašam.
»Barba Jure, odprite!«

Odprem vrata in zagledam vojaka z brzostrelko na ramednih. Po kapi in znački na njej vidim, da je partizan.

»Kaj bo dobrega?« ga povprašam.

»Prihajam od Zmaja,« mi pravi. Preden sem se ovedel, ga že ni bilo nikjer več. Zginil je v temo. Toda v roki mi je ostalo njegovo pismo. Glej, tole mi je dal,« je Barba Jure iz notranjega žepa privlekel zapečateno pismo.

Obveščevalni oficir je odprl pismo. Bilo je šifrirano. Ker pa se je vohunu mudilo, sta bila k sreči na drugi strani lista dva razumljiva stavka: »Kmalu se bom spet javil, morda po isti poti. Po napadu na Obrenovac nisem mogel. Vaš 37251015.«

V štabu bataljona so bili vznemirjeni. Vohuna je treba najti. To nalogo je prevzel nase sam bataljonski komandant Ilija Gledja. V hišo Barbe Jureta je poslal obveščevalnega oficirja v spremstvu dveh pogumnih borcev. »Čakajte tam,« jim je naročil, »pa čeprav petnajst dni.«

Minil je prvi, pa še drugi dan. Uspeha ni bilo. Potrebnosti obveščevalca je ležal na podstrešju in prisluškoval. Enako tudi njegova spremljevalca. Približno opolnoči tretjega dne pa je na kamnitih tleh zaslišal ko-

rake. Hitro je prebudil tovariša in skočil za hišni vogal. Vsi trije so imeli zelo ugodne položaje.

Spet je zaropotalo na vrata in ponovil se je prizor, kot pred nekaj dnevi. Barba Jure se je oglašil, vstal in stopil k vratom.

»Prihajam od Zmaja,« je neznanec zašepetal. »Takoj odnesi onemu to pismo...«

Barba Jure ni imel časa, da se oglašil. Zmaj se je znašel v pasti in je bil ujet. Petrija mu je skočil na hrbet in ga v hipu podr na tla. Nato so ga razorožili. Dvignili so ga in odnesli v hišo. Gospodar je v rokah držal svetilko.

»Lojzek?« je presenečeno zini obveščevalni oficir. »Torej ti si tista prekleta rja...«

»Je iz vašega bataljona?« se je vmešal Barba Jure in ujetnika osvetlil iz neposredne bližine.

»To je naš urednik žepnega lista,« mu je odgovoril Petrija, na katerem je visela še ena brzostrelka.

Lojzek je bil nekdanji domobran, ki je bil z neko skupino prišel v partizane in se tam izkazal kot pogumen borec. Zato ni vanj nihče podvomil. Sedaj pa je moral priznati, kdo prav-

zaprav je. V Zagrebu je bil eden izmed vodij ustaške mladine, nato pa je stopil v vojsko. Delal je v ustaški obveščevalni službi. Najprej je bil v Senju, nato pa so ga poslali v partizane.

Tudi Barba Jure je prišel v bataljonski štab.

»Glej, sedaj sem se pa spomnil,« je nekako čudno dejal in si ga še natančneje ogledoval. »Midva sva se nekje že srečala, mar ne?«

Vohun se je zdrnil, vendar mu ni odgovoril.

»Se še spominjaš, kako si v tisti hiši v Obrenovcu izvlekel

pištolo na mizo in kako je tvoj prijatelj potegnil nož?«

Zasliševanja je bilo konec, vohun pa je čakal na zaslužno plačilo. Še prej je seveda pojasnil tudi šifro. Naša obveščevalna služba pa je imela odslej proti sebi enega vohuna manj.

M. TREŠNJIC

Vojaška slika ciprske krize

Kakšno je vojaško razmerje sil Turčije in Grčije? Na to vprašanje skuša vojaški sodelavec Daily Telegrapha brigadni general Tompson odgovoriti takole:

Številčni premoči grških kopenskih sil na Cipru bi v primeru spopada Turčija odgovorila s premočjo svojega letalstva.

Na Cipru je 12.000 pripadnikov ciprske narodne garde pod poveljstvom poklicnih grških oficirjev in 10.000 vojakov grške redne vojske, 12.000 vojaško izvežbanih ciprskih Turkov in močan bataljon turške redne vojske.

Tako grško kot turško letalstvo razpolagata z ameriškimi

letali istega tipa, vendar jih ima Turčija 450, Grčija pa le 250. Razen tega so turška letališča kakšnih dvajset kilometrov od Cipra, medtem ko je najbližje grško letališče 50 km daleč.

Razmerje sil na turško-grški meji pa je naslednje: Turčija ima 14 pehotnih divizij, dve oklopni diviziji in dva padalska bataljona, ki jim stoji nasproti 11 grških pehotnih divizij, ena oklopna brigada in ena brigada komandosov.

Tudi na morju je Turčija v premoči. Turčija in Grčija imata vsaka po osem rušilcev, toda Turčija ima 10 podmornic, Grčija pa samo tri.

Turčija ima pod orožjem 480.000, Grčija pa 153.000 mož.

»Živi torpedo« pred Splitom

V neki decembrski noči 1944. leta tik pred zoro je dežurni opazovalec in stražar baterije na rtu Sustjepan nad Splitom zaslišal čuden šum, ki je prihajal iz smeri otoka Brača. Napel je ušesa, takoj nato pa dal znak za preplah. Borci so pohiteli k svojim topovom, svetlobni curek iz žarometov pa je prebil nočno temo nad morskimi gladinami.

Opazili so tri majhne čolne, kako se bližajo vходу v splitsko pristanišče. Ugotovili so, da gre za tako imenovane »žive torpede« — kakih pet metrov dolge in ozke čolne, katerih sprednji del je napolnjen z razstrelivom. Čolni so sicer motorni, toda poganjali so jih tudi z vesli, če se je bilo treba nesišno približati dobro varovanim morskim dostopom.

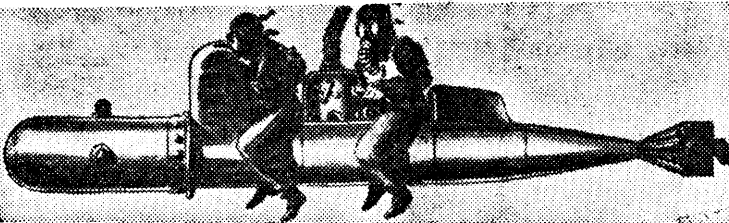
V vsakem izmed teh treh čolnov je bil po en človek, obločen v posebno gumijasto obleko z »račjimi nogami«. Ležal je na podstavku, ki ga je bilo mogoče s pomočjo ustreznega mehanizma potisniti daleč stran od čolna. Tak čoln je svoje žrtve, zlasti velike ladje, napadal samo ponoči. Potem ko bi se ladji nesišno približal, bi krmar vključil motor in naravnal čoln naravnost proti cilju. Ko bi bil čoln od ladje oddaljen le še nekaj deset metrov, bi krmar izskočil in odplaval do podmornice, ki bi ga čakala nekje v bližini, ali pa na obalo, odkoder se bi v civilni obleki vrnil k svojim.

Napad »živih torpedov« na splitsko pristanišče pa se je končal nekoliko drugače. Naša obalna baterija je s Sustjepana odprla ogenj in vse tri čolne spravila na morskno dno.

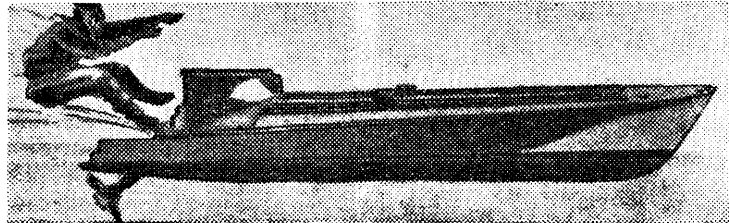
Razen takih čolnov-torpedov pa poznamo še prave torpede s človeško posadko. Enega izmed teh vidimo tudi na sliki. Torpedo je dolg 670 cm in lahko plove pod vodo. To je pravzaprav majhna podmornica, na kateri posadka — sestavljala sta jo dva moža — ni sedela, temveč jo je jahala. Naloga krmarjev je bila, da se pod vodo približata kaki ladji in na njen trup pritrdita glavo torpeda, napolnjeno z razstrelivom, nato

pod vodo pa je znašala dve milji na uro. V bližino cilja, ki ga je bilo treba napasti, so jih pripeljale podmornice.

Zanimivo je, da take »žive torpede« v mirnem času lahko uporabljajo podvodni ribiči, za druge turistične namene in za zabavo.

S TAKIM MOTORNIM ČOLNOM — »ŽIVIM TORPEDOM« SO NEMCI DECEMBRA 1944. LETA SKUŠALI VDRETI V SPLITSKO PRISTANIŠČE

»ŽIVI TORPEDO«, S KAKRŠNIMI SO ITALIJANI NAPADLI BRITANSKE VOJNE LADJE V ALEKSANDRIJI IN GIBRALTARJU

LOJZE UDE

BOJ SLOVENSkih PROSTOVOLJCEV ZA SEVERNO MEJO

Ker imenuje Lavrič vzhodni odsek tega ozemlja »Odsek Žitara ves«, in navaja sicer (razen Velikovca) samo kraje južno od Drave, je razvidno iz tega, da je dobil Lavrič že vnaprej pooblastilo, da naj vojaško organizira zaenkrat le slovensko ozemlje južno od Drave. Določena vojaštva pa mu Narodna vlada in II. vojno okrožje v Ljubljani za izvedbo te akcije nista dala na razpolago. Le čisto splošno je rečeno v pooblastilu, »da se vse avtonomne oblasti pozivljajo, da stotnika Lavriča v vsakem oziru podprejo«, podprejo verjetno predvsem za nabiranje prostovoljcev. Zopet je vse bilo odvisno od tega, koliko prostovoljcev bo uspelo Lavriču za stvar pridobiti. Da je res računel samo na prostovoljce, se vidi iz že omenjenih instrukcij z dne 12. novembra 1918, kjer je dobesečno rečeno: »Za orožje sposobni ljudje naj se pozivljajo k prostovoljnemu (podčrtal U.) vstopu v narodno obrambo«. Računali so pa pri tem tudi na koroške Slovence. V pozivu 8. novembra (glej zgoraj) npr. je bil poleg Ljubljane, Maribora in Celja predviden tudi borovelski kader.

Takoj po imenovanju »za vrhovnega voditelja obrambe koroške meje« (8. novembra 1918) je pridobil Lavrič za stvar najprvo več častnikov. Imenuje stotnika Kneza, (odsek Žitara ves), nadporočnika Hajnriharja (odsek Borovlje), nadporočnika Držaja (odsek Področica), poročnika Pangeršiča (odsek Podkoren) in nadporočnika Ahačiča (rezerva v Trzinu).

1. novembra je iz Kranja preko Jezerskega zavzela prostovoljska skupina 10 mož pod poveljstvom stotnika Kneza Zelezno kaplo, 13. novembra pa, pomnožena na okrog 60 mož, Miklavčevo in 16. novembra Dobro ves.

Lavrič sam je s prostovoljci, nabranimi v glavnem na Jese-nicah (po večini delavci) in v Škofiji Loki, v noči od 18. na 19. november prekorčil Ljubelj. Na Ljubelju se mu je pridružil oddelek 15 prostovoljcev iz Trzica (delavci in študenti) pod poveljstvom poročnika Lojzeta Umeta, ki je že 14. novembra zasedel Ljubelj, katerega je stražil tega dne še vod 2. Volkswehr (Vw) — baona iz Celovca. Vod se je brez boja umaknil k sv. Lenartu v Ljubelsko dolino, kjer je bilo bolj toplo kakor na zasneženem ljubelskem vrhu. Po kratkem parlamentiranju je ta koroški nemški vojaški oddelek 18. novembra zvečer zapustil tudi Sv. Lenart. Po dogovoru bi se moral umakniti na severni breg Drave. Na Malem Ljubelju se je naenkrat ustavil in začel streljati. Drzni osebni intervenciji nadporočnika Hajnriharja je uspelo, da je vod hitro odkorakal dalje. V jutranjih urah 19. novembra nato je Lavrič z 58 prostovoljci, 7 častniki in tremi strojnimi vkorakal v Borovlje (te številke pa ni v Lavričevih spominih, temveč je v Maistrovem članku v Slovenskem narodu z dne 11. oktobra 1922). Številčno mnogo močnejša borovelska Bürgwehr je bila takoj razorožena. Se istega dne dopoldne sta prišla iz Celovca dva odposlanca koroške deželne vlade: deželni poveljnik (Landesbefehlshaber) podpolkovnik Ludwig Hülgerth in zastopnik koroškega obrambnega odbora (Wehrausschuss). Protestirala sta proti zasedanju koroškega ozemlja. Lavrič ni popustil. Končno so podpisali pogodbo, v kateri pooblaščenca koroške deželne vlade, s protestom sicer, privoljujeta na jugoslovansko zasedbo koroškega ozemlja južno od Drave. Kot »začasno demarkacijsko črto« so določili na zahodu Ziljico in Zilo, nato pa po Dravi do Breze (Pirk), jugovzhodno od Velikovca. V končni redakciji te pogodbe v Celovcu 26. novembra pa so glede na novo razmejitev Lavričevega in Maistrovega poveljniškega območja od Narodne vlade v Ljubljani potegnili vzhodno mejo ozemlja, na katero naj se nanaša pogodba, nekoliko bolj zahodno.

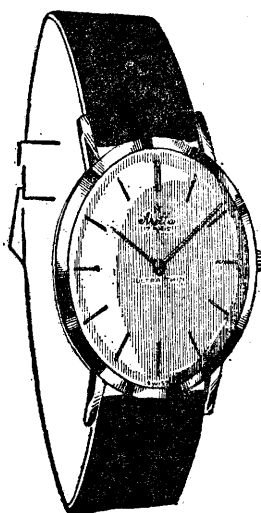
To je bilo v razmerah, kakršne so takrat bile, velik uspeh te Lavričeve prostovoljske akcije. Na podlagi te sicer blago izsiljene pogodbe, se je npr. umaknil tudi oddelek nemških mornarjev od Področica na severni breg Drave.

Številni prostovoljci se je kljub vsem težavam (neodločnost Narodne vlade, slabotno podpiranje Narodne vlade teh prostovoljskih oddelkov, protivojaško razpoloženje ljudstva, mestoma premajhna disciplina nekaterih prostovoljcev) večalo. Do konca novembra je borovelska skupina narasla na okrog 120 mož. Priglašati so se začeli tudi koroški Slovenci iz Spodnjega Roža, v večjem številu zlasti iz Svete vasi in iz Sel.

Iz Ziljske doline in iz Zgornjega Roža pa so prihajale vznemirljive vesti. Slovenske orožnike npr. so iz Podkloštra pregnali. Nemški in nemčurski kmetje so se obnašali vedno bolj grozeče. Napadli so slovensko stražo pri predoru v Področici. In zopet so bili slovenski prostovoljci tisti, ki so prišli utrjevati slovensko, jugoslovansko oblast na tem ozemlju. 11. decembra se je pripeljal z vlakom z Jesenic 1. bataljon ljubljanskega pešpolka, okrog 300 mož — prostovoljcev, z 8 strojnimi, pod poveljstvom strotnika Martinčiča. 1. četa tega baona, okrog 80 mož, je 14. decembra zasedla Podklošter.

Na skrajnem zahodu tedanja kranksko-koroške meje se je medtem iz narodnih straž v Zgornjesavski dolini izoblikoval zelo samostojno še en oddelek vojakov — prostovoljcev. To so bili fantje in moške, ki so zaradi ogroženosti Zgornjesavske doline po Italijanih, ki so stalno silili čez demarkacijsko črto, tudi pri razpustu narodnih straž na Kranjskem (14. novembra 1918) vztrajali v vojaški službi. Formirali so se v četo, ki je štela okrog 110 mož, pod poveljstvom nadporočnika Karla Sefmana, s sedežem v Podkorenu. Prva dva meseca je bila pozornost te čete obrnjena predvsem nasproti Italijanom. Ko pa so koroško nemške čete 5. januarja 1919 Podklošter zavzele, se je obrnila njihova pozornost tudi na koroško stran.

(NADALJEVANJE)

ARETTA
ULTRA THIN

● med elegantnimi in preciznimi urami je najcenejša znamka

Generalno zastopstvo »LA CLESSIDRA«

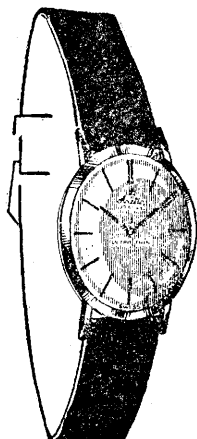
Trst — Piazza S. Antonio Nuovo N. 4-I. nadstropje

IMPORT — EXPORT

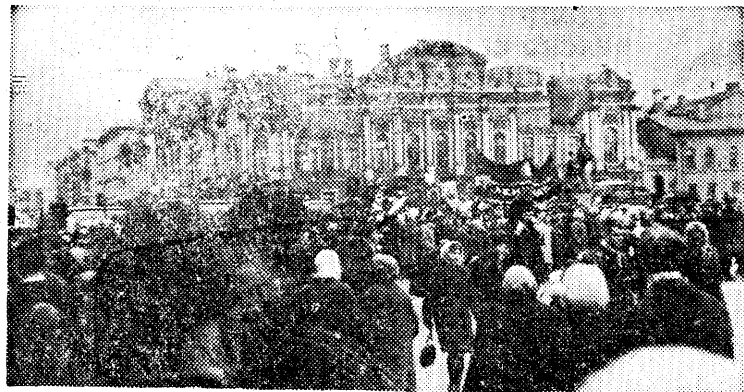
Prodaja na veliko in drobno

Velika izbira zlatnine po tovarniških cenah!

Izreden popust — Garancija

Tri dni v Leningradu

MNOŽICA LENINGRAJČANOV PRAZNUJE...

Bilo je 6. novembra. Pozno popoldne sem v družbi 91 sopotnikov, članov ZB Slovenije, skozi orošeno steklo avtobusa, ki je vozil z letališča že skoraj dve uri, zagledal v meglici obriše Leningrada, tega najsevernejšega mesta na svetu, ki je s svojimi mežikajočimi luči zanimalo okrog nas ravno na večer 50. obletnice velikega oktobra.

Deževalo je, vendar me to ni oviralo, da si ga ne bi ogledal že prvi večer, takoj po naši nastanitvi v hotelu Rossija, pa čeprav sam, kot kak pozabljeni Onegin, ki ga je po burnem valovanju odločilo na bregu Neve morje ljudskih množic. Ta večer so bile te še posebno bučne. Njihovemu utripu sem prisluhnil ob pretresljivem topovskem gromu z Aurore, ki je naznanil, da se je natanko ob tem času pred petdesetimi leti začela prav tu, v nekdanjem revolucionarnem Petrogradu, velika oktobarska socialistična revolucija, katere nepogasiljivi plamen je švignil iz Rusije tudi drugam in zanimal v svetu več nevarnih požarov.

Tok množic me je ponesel vzdolž Neve, s katere obrežja sem uzel malone sanjsko sliko njenih mostov. Kakšna čudovita spojitve sanj in resničnosti je

to, sem si rekel, zroč fantastično nočno panoramo vele mesta z utripajočimi rdečimi signali nad mornarskim Kronštatom, ki je dobil svojo končno podobo šele pod naslednji svojega ustanovalca, ki je bil Peter Veliki, ki sta postavila ta mesto. V letu in leser iz leta, ki sta z leti prerastala, sel, tako je revolucija zrasla, pa tudi ohranila vse tisto, kar je bilo treba zrušiti ali ohraniti. Na primer Zimski dvorec. Ta je danes del ogromnega muzeja, h kateremu spada tudi stara in nova Ermitaža. Še dolgo mi bo ostala v spominu njegova severna fasada, ki zre proti Nevi in ki sem si jo lahko bolje ogledal šele tretji dan, ob skupnem ogledu tega največjega dvorca v Evropi. Sicer pa me ni zanimal samo ta. Množica, ki je vrela po leningrajskih ulicah drugi dan slavlja, ko se je pred našimi očmi odvijala slavnostna parada, mi ni bila nič manj mogočna in privlačna in kai kmalu nas je potegnila s seboj. Kot gostje smo se dovolj v sredo pridružili kolektivu neke leningrajske tovarne in se predali sproščenosti in zanosu, ki je navdajal slehernega izmed nas. Pogovarjali smo se z delavci, nameščenci in inženirji te tovarne in vsi so bili enako

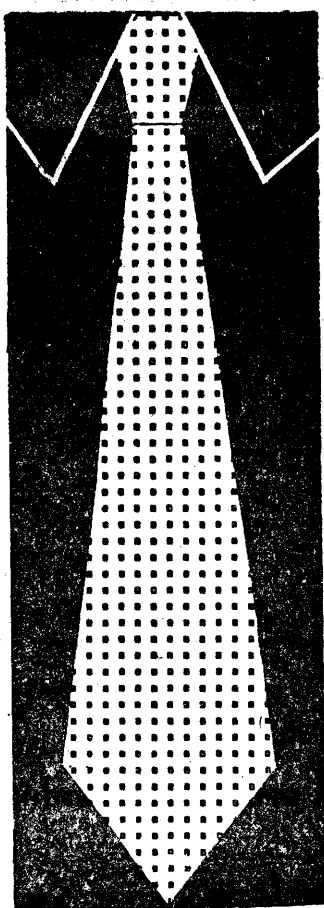
preprosti, prijazni in dostopni, pa tudi ponosni na svoje mesto in njegovo zgodovino. Dobro poznajo tudi našo domovino, saj nas družijo mnogi dogodki iz pretekle svetovne vojne, v kateri smo trpeli in se borili za isti cilj, mi in oni. Tako smo ta dan skupaj prehodili nekaj kilometrov, medtem ko so se okrog nas razlegale pesmi in vzkliki. Stiri in pol kilometra dolgi in petintrideset metrov široki Nevski prospekt je bil pretesen za reko ljudi, ki je valovila po glavni prometni žili do popoldneva, medtem ko je bil ustavljen ves promet. Po razhodu parade sem slednjič našel toliko časa, da sem na lastno pest zavlil proti Smolnemu, ki je simbol Leningrada. Nekdo je bil to penzionat za mlade plemiške hčere, ki ga je ustanovila carica Katarina II., med revolucijo pa je bil tu tajni generalni štab Lenina in Trockega. V njem je Lenin 26. X. proglasil zmago revolucije. Pred njim stoji danes Leninov kip. V družbi nekaj tovarišev sem obiskal tudi Vasiljevski otok, ki je univerzitetno središče Leningrada. Čeprav je bilo že pozno popoldne, je vsepoved mrgolelo ljudi. Onstran otoka, v parku ob obali so se razlegali zvoki harmonike. Zajeten možakar je igral na klavirsko harmoniko, okrog njega pa je bila zbrana množica ljudi. Pred njimi je v temperamentnem ritmu kavkaške lezginke poskakovalo dekle in zgibalo z močnimi rameni, na katerih so neutrudno drhtele mišice. Ti severnjaki v živahnosti najbrž prav nič ne zaostajajo za svojimi rojaki z juga, sem si mislil, ko sem gledal tega možaka in to dekle, ki sta na koncu oba poskakovala med vzklikanjem gledalcev.

Tretji dan našega bivanja v Leningradu smo si skupno ogledali staro Petropavlovsko trdnjavo. Samo od zunaj, z obale Neve. Vendar je name naredila močan vtis. Spomnil sem se dekabristov, ki so iz nje romali v pregnanstvo v Sibirijo, kamor jih je spremljala znamenita Puškinova poslanica. Spomnil sem se vseh tistih, ki so med njenim mračnim zidovjem trpeli dolga leta in mesece, dokler jih niso od tod pregnali v Sibirijo, na Sahalin in še na druga področja Daljnega vzhoda. Vsi ti so dolga leta tajno pripravljali revolucijo, v katere zmago so neomajno verovali.

Zgodovina Leningrada je v pravem pomenu zgodovina ljudskih množic. In Leningrad upravičeno nosi naslov mesta heroja. Na pročelju poslonja občinske skupščine v središču mesta je obešenih šest zlatih odlikovanj, ki jih je izročil Leningradu za njegovo herojsko borbo med drugo svetovno vojno Vrhovni sovjet.

Težko nam je bilo ob slovesu od tega prelepega mesta, čigar življenjski utrip bom čutil še dolgo. Še isto popoldne nas je letalo odpeljalo proti slavnostno razpoloženi Moskvi.

Blagoje Carevski

Pojem elegance so kravate TERITAL

Stilist
KAMNIK

**NAGRADNA
PRODAJA**

**RUSKIH RIB
IN KOMPOTOV**

**609 LEPIH
NAGRAD**

PREHRANA

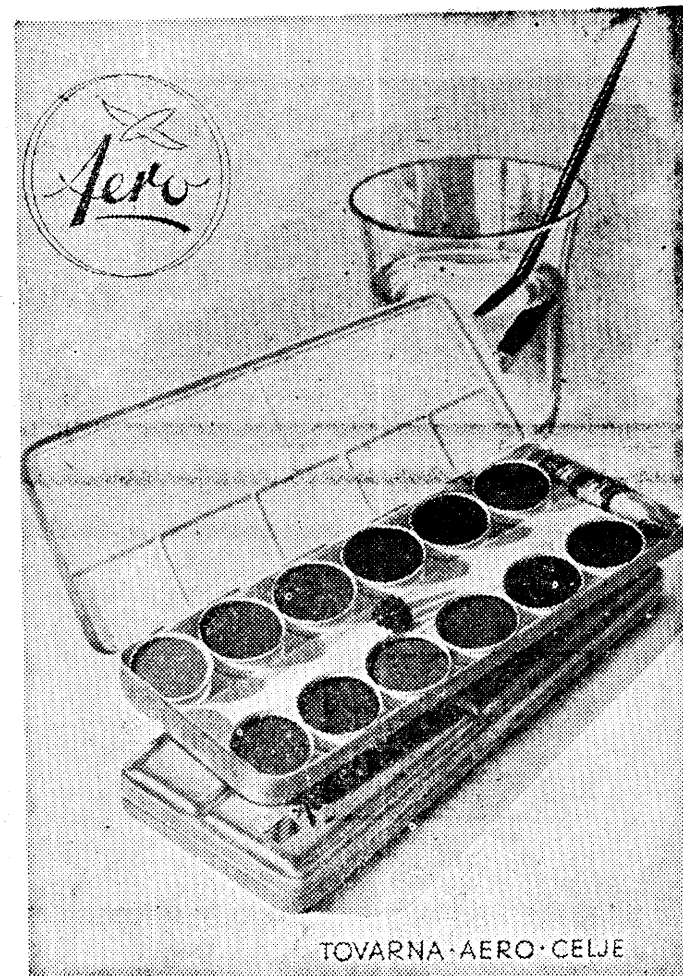
**»Ljubljanske
opekarne«**

LJUBLJANA
CESTA NA VRHOVCE 2

IZDELUJEJO
IN NUDIJO SVOJIM ODJEMALCEM

- VSE VRSTE STREŠNIKOV
- BOBROVCEV
- ZIDAKOV
- VOTLAKOV
- MODELARNE BLOKE
- STROPNIKE
- IN DRUGE OPEČNE IZDELKE
- PO NAROČILU

»Aero« Celje

TOVARNA AERO CELJE

Prisrčno tovariško srečanje

Že v marsikaterem združenju borcev ali vojaških vojni invalidov je prišlo v navado, da se ob narodnih praznikih še posebej spomnijo nekaterih svojih članov. Tako so za dan republike v Združenju borcev Milan Česnik v ljubljanski občini Vič-Rudnik priredili v zavodu za slepo in slabovidno mladino svojim članicam — materam in vdovam padlih borcev res prijeten in dostojen sprejem.

Ob dnevu republike jim je čestital predsednik združenja Ljubo Tišlič, ki se je v svojem nagovoru spomnil vsega tistega, kar so ženske žrtvovale v času NOV: v kratkih besedah se je dotaknil tudi zgodovinskega razvoja dogodkov, ki so pripeljali do II. zasedanja AVNOJ.

Zbranim materam in vdovam padlih so za praznik čestitali tudi predstavniki občinskega odbora ZZB NOB, krajevne SZDL, pa tudi zastopnik ZB sosedne krajevn skupnosti Milan Belič.

Vsemu temu je sledila večerja in skromna obdaritev vseh prisotnih članic. Toda več kot darilo, pomembnejše kot obilna večerja, pa je bila zavest povabljenih mater in vdov padlih, da jih niso pozabili in da so jim na tako lep in prisrčen način čestitali ob dnevu republike.

Vse to je prišlo še posebno do izraza potem, ko se je sestanek spremenil v iskreno tovariško srečanje. In obujanja spominov skoraj ni hotelo biti konec.

V. M.

PRAVNA POSVETOVALNICA

Stari ste 45 let, sodelovanje z NOV imate priznано od 15. julija 1943, tako da vam gre od takrat naprej dvojno štetje. V začetku decembra pa boste imeli vsega skupaj 15 let pokojninske dobe. Zaradi slabega zdravja se nameravate upokojiti oziroma prenehati z delom ter zaprositi za pokojnino. Zanima vas, ali imate pogoje za pokojnino po rednih predpisih ali po »posebnem« članu. Prav tako vas zanima, ali se vam bo pokojnina obračunala

sall, glede upokojitve posebni predpisi 70. člena zakona o pokojninskem zavarovanju. Za te borce NOV velja, da pridobijo pravico do pokojnine, če imajo 35 let pokojninske dobe ali pa če dopolnijo 55 let starosti in imajo najmanj 20 let pokojninske dobe, od tega najmanj 10 let zavarovalne dobe. Še ugodnejši predpisi veljajo za borke NOV. Zanje zadošča 30 let pokojninske dobe ali pa dopolnjenih 50 let starosti in najmanj 20 let pokojninske

jemna pokojnina in da veljajo za njeno priznanje še posebno strogi kriteriji. Vendar pa za to pokojnino niti ni potrebno, da obstoji invalidnost ali nezmožnost za delo. Za to izjemno starostno pokojnino sicer izpolnjujete pogoje, seveda pa je vprašanje, če bo vaši prošnji ugodeno.

Kako pa z invalidsko pokojnino? Vsekakor po našem mnenju in po vaših podatkih izpolnjujete pogoje, da bi se invalidsko upokojili. Seveda pa je potrebno, da bo zdravniška invalidska komisija spoznala, da ste za delo nesposobni in da niste sposobni niti za skrajšan delovni čas ali za

PRAVICA DO POKOJNINE IN NJENA VIŠINA

vala na podlagi vašega osebnega dohodka ali pa se bo v to osnovo upošteval tudi dodatek za borce, katerega pa ne prejimate. Vaša plača znaša 70.000 starih dinarjev. Zato vas zanima, ali bi bilo primerno, da zaprosite za dodatek za borce in se šele nato upokojite, ali pa se bo dodatek všel v osnovo za določitev pokojnine, četudi ga ne prejimate. Razen tega pripominjate, da invalidske upokojitve skoraj gotovo ne bi mogli dobiti, češ da se živčne bolezni ne upoštevajo. Vi pa tako težko opravljate službo, da boste prenehali z delom, pa če dobite pokojnino ali ne. Zanima vas, ali bi v tem primeru, če bi bil vaš zahtevek za pokojnino zavrnjen, pridobili pravico do pokojnine kasneje, ko boste dosegli starost 50 let?

Za borce NOV, ki so vstopili v NOV pred 9. 9. 1943, veljajo, kot smo to že večkrat pi-

dobe. Zato vi po teh določilih, pa če so še tako ugodna, ne morete doseči redne starostne upokojitve, ker se niste stari 50 let, niti nimate 30 let pokojninske dobe. Tudi z izpolnitvijo 50, leta starosti ne boste mogli pridobiti pokojnine, ker pač tudi takrat ne boste imeli 20 let pokojninske dobe, če boste namreč zdaj službo pustili. Pač pa prihajajo v poštev le določila III. odstavka čl. 70 pokojninskega zakona o izjemni starostni pokojnini. Zavarovancu, borcu NOV iz pred 9. 9. 1943, ki ima najmanj 15 let pokojninske dobe, od tega najmanj 10 let zavarovalne dobe, lahko posebna republiška komisija ne glede na starost prizna pravico do starostne pokojnine, če spozna, da je to potrebno glede na splošno stanje njegovega zdravja in delovne zmožnosti. Seveda se je treba zavedati, da je to iz-

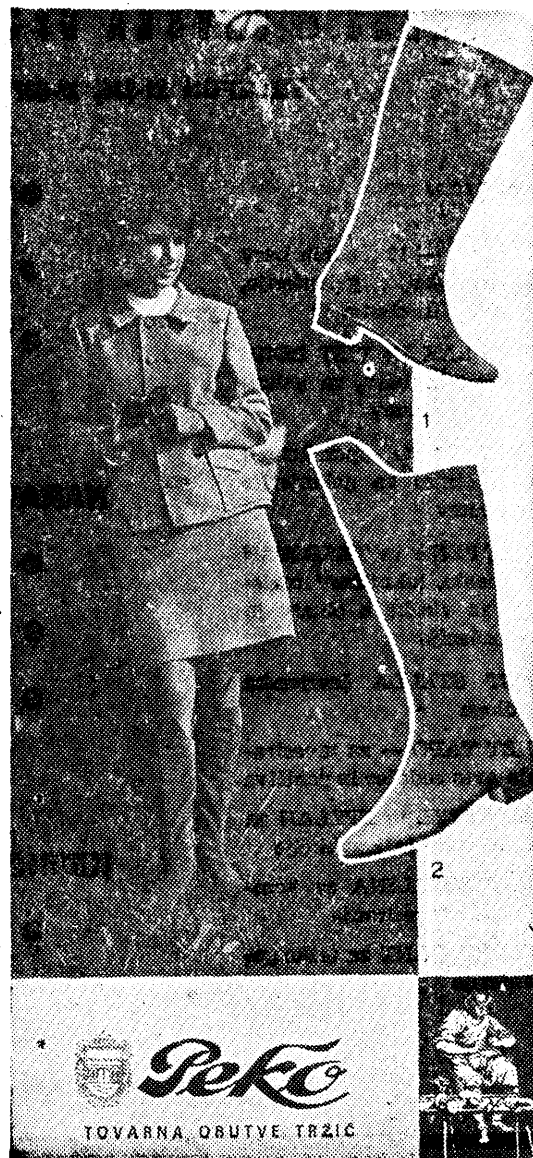
ev, prekvalifikacijo, če slučajno opravljate težje delo. Zato ni izključeno, da bi se lahko zaradi nezmožnosti za delo tudi invalidsko upokojili, ker ni nikjer rečeno, da se živčne bolezni ne upoštevajo.

Glede višine pokojnine pa velja, da se pokojnina določa od pokojninske osnove, ki jo predstavljajo redni mesečni prejemki določenega obdobja, v katere se obračuna tudi dodatek za borce. Če vam dodatek ni priznan, se ne mere všteti v pokojninsko osnovo. Vendar pa je čudno, zakaj niste zaprosili za dodatek za borce, če imate res tako nizke osebne prejemke. Osnova za odmero dodatka je sedaj znesek 92.000 S-din. Ker ste borka od leta 1943, bi vam šlo 60 odst. razlike med vašimi prejemki in omenjenim zneskom. Torej vam svetujemo, da zaprosite najprej za priznanje dodatka za borce.

DANA TOVARNA RASTLINSKIH SPECIALITET

**Kdor zdravje ljubi,
ne pije veliko.
Če pa pije,
pije Hermeliko!**

Peko
TOVARNA OBUTVE TRZIC

IVAN MIČEVIĆ

Izza kulis fašistične policije

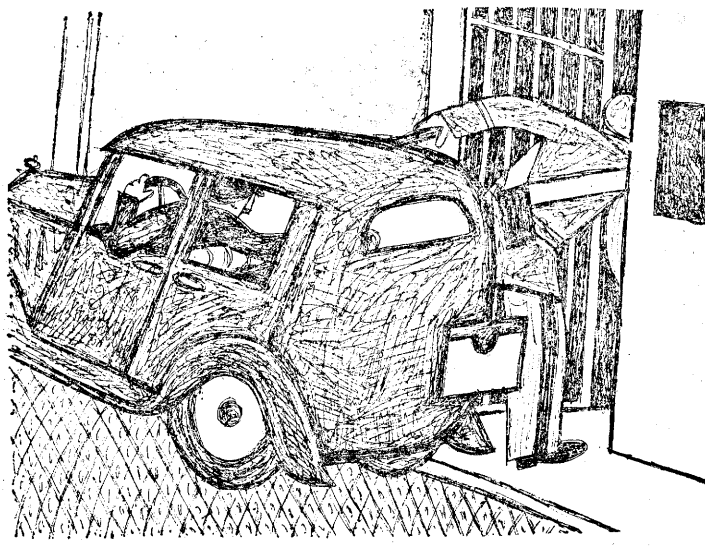
Kasneje je tudi Contija zanimalo, kaj sva govorila z Miličevićem, ko sva bila sama. Če bi bil dejal, da nič posebnega, bi bilo sumljivo, zato sem rekel, da se je zanimal predvsem za ustaško delovanje. Lagal sem, kako sem ga zavrnil, češ da ne smem o službenih rečeh nič govoriti, ker sem prisegel zvestobo Italiji, sicer pa me niti ni spraševal kakšnih pomembnejših reči.

V Pizzu smo se spet ukvarjali z ustaši. Jeseni so namreč Italijani napadli in zasedli Albanijo, Nemci pa so razkosali Češkoslovaško. Spet sem kot tolmač marsikaj zvedel, razen tega pa sem se naučil s ponarejenim ključem odpirati blagajno, kjer je Conti hranil posebno zaupne dokumente. To so bila razna poročila iz Jugoslavije, Madžarske, Avstrije itd. Tako sem prihajal do vse bolj važnih podatkov, ki sem jih sproti sporočal Miličeviću.

Leta 1939, kmalu potem, ko je Stojadinović izgubil svoj stolček, je prišel na obisk v Italijo novi ministrski predsednik Cincar-Marković. Spet sem bil navzoč, ko se je v Benetkah pogovarjal s Cianom.

V tem času sem z Miličevićem bil dvomito o iskrenosti in doslednosti. Vendar sem ga večkrat prej sem opozoril Miličevića, da se državniki kažejo jugoslovanskim prijateljem, jih goslojo in častijo, za hrbti pa jim snujejo zaroto. Govorili so, da so jih opozorili na pristojno mesto, toda vse je ostalo pri starem.

Prav tako sem leta 1939 prejel pismo, ki je prišlo iz Celja prek Nemčije, v njem pa je pisalo o delovanju Kulturbunda v Celju, o simpatijah Celjanov do nacizma, pa tudi o mestni garniziji, oborožitvi, številu vojakov in podobnem. Pisava

je bila razločna in po njej bi lahko ugotovili pisca, zato sem Miličeviću izročil fotografski posnetek pisma. Po vsebini pisma pa sem domneval, da ga je napisal lastnik celjske cinkarne. Komu je bilo namenjeno in kako je prišlo k nam, nisem mogel zvedeti, toda nekako je prišlo v roke sestri ustaškega poglavarja Kvaternika, ki je bila poročena z Nemcem in je živela v Nemčiji, njen mož pa je imel odlične zveze s von Brauhitschem.

Ugotovil sem, da se mnogo obveščevalnih niti steka pri Lajosu Servatzyju. To je bil bivši avstroogorski oficir, takrat emigrant v Luciji v Toscani. V Pizzu je imel celo svoj poštni predal. Kakšno vlogo je imel in čigav vohun je bil pravzaprav, nikakor nisem mogel ugotoviti, nedvomno pa je sodeloval s fašisti in ustaši. V Italijo je bil prišel iz Janka Puste. Hrvaško je govoril bolj slabo, zato se je posluževal madžarsčine, nemščine in italijanščine.

Pač pa se je Miličević vedno bolj zanimal za različne zadeve, hotel je vedeti vedno več. Kmalu mu nisem mogel več sam ustreči, zato sem si ustvaril širok krog zaupnikov. Ti so me obveščali o vsem, kar me je zanimalo.

Med temi zaupniki sta bila tudi dva protifašistično usmerjena oficirja, ki sta mi dala strogo zaupne podatke iz najvišjih italijanskih vojaških krogov. Lotil sem se ju tako, da sem ju občudoval, kako sta odlično obveščena o raznih dogodkih. To ju je spodbudilo, da sta se še bolj bahala. Drugje sem spet spoznal višjega uradnika, ki je imel to slabost, da je preveč ljubil lepa dekleta, obenem pa je bil globoko užaljen, ker ni napredoval v službi, čeprav je bil zelo izobražen in pameten. Začel sem ga voditi v nočne lokale, kamor so zahajali predvsem aristokrati. Seveda so denarci pri tem kar leteli iz moje denarnice. Miličević mi je moral priskočiti na pomoč. Potem me je začel prositi denar naposodo. Vrnil mi ga ni nikoli, pozabil je na svoj dolg, jaz pa ga tudi nisem terjal. Povedal pa je le marsikaj...

Tako sem zvedel za vrsto zanimivih podatkov o novem orožju italijanske vojske, za podatke o številu italijanskih vojakov in njihovi oborožitvi v Španiji, o morali v vojski in o podobnih rečeh.

V tistih časih je na zunaj kazalo, da je prijateljstvo med fašistično Italijo in kraljevino Jugoslavijo tako trdno kot še nikoli. Toda kljub temu so italijanske oblasti snovale načrte, kako bi ustaše spet zbrali in jih oborožili. Pavelića so iz Cave dei Tieni najprej premestili v Sieno, od tam pa, kot že rečeno, v Firence. Med samimi ustaši sta bili dve struji, ki sta se med seboj dajali. Eni so bili bolj za Nemce, drugi bolj za Italijane. Zdaj je bilo zame vsak dan bolj važno, kakšne načrte z ustaši imajo Nemci, saj sem italijanske dobro poznal...

Iz Firence je Pavelić skoraj vsak teden prihajal na razgovore h Contiju v Pizzo. Kaj sta se pogovarjala, nisem mogel zvedeti, ker sta bila vedno sama in za zaprtimi vrati. Toda vsakemu Pavelićevemu obisku je sledilo zaupno poročilo Contija v Rim, ki ga je napisal Danielli. Jaz pa sem kradel iz koša za odpadke kopirni papir in ga prebiral v ogledalu. Večkrat pa sem odprl tudi blagajno. Pavelić je Contiju predvsem poročal o vesteh, ki jih je dobival po svojih tajnih zvezah iz Jugoslavije, nanašale pa so se na politični položaj in na oborožitev ter številčnost jugoslovanske vojske. Posebno podatki o vojski so bili sila točni in je vsak slepec lahko sklepal, da prihajajo iz najbolje obveščevalnih krogov okoli samega generalnega štaba.

Tako sem zvedel tudi za kapetana Krena, kasnejšega ustaškega poveljnika letalstva, ki je tik pred vojno pobegnil k Nemcem. V enem izmed Contijevih poročil je pisalo, da je Kren zanesljiv oficir, zraven pa so bili zelo točni podatki o stanju na letališču, kjer je Kren služboval. Poročal sem o tem Miličeviću, toda Krenu se ni nič zgodilo!

Vedno bolj me je jezilo, da jugoslovanske oblasti na moja poročila nič ne ukredujejo in da sploh mirno gledajo naraščanje ustaške dejavnosti. Čedalje več popolnoma točnih podatkov sem jim prek Miličevića pošiljal o posebnostih v državnem in vojaškem aparatu, ki so bili dejansko agentie in vohuni ustašev, s tem pa tudi Nemcev in Italijanov. Niso bili to samo podatki, tudi dokazi, pa spet nič! Tako sem spoznal, da je v Jugoslaviji nekaj gnilega in zato leta 1941 nisem bil preveč presenečen, ko je prišel brez dvomov vključil v Osvobodilno fronto. Tudi Miličević se je jezil z menoj vred in mi na moje ugovore vedno sproti zatrjeval, da vsako podrobnost sproti poroča na pristojno mesto. Vse zaman...

Tiste čase sem spoznal tudi nekega majorja, ki je bil doma iz Senja in je dezertiral iz jugoslovanske vojske v Italijo. S seboj je prinesel zelo zaupne in važne dokumente vojaškega značaja. Najprej se je zatekel v Zadar, od tam pa so ga poslali k nam. Prepisal dokumentov in majorjeve izjave je Conti takoj zatem odnesel v Rim. (Nadaljevanje prihodnjije)

Vredni so spomina vsi, ki so karkoli dobrega storili za osvoboditev svojega naroda. Ne samo takrat, ko za vedno odhajajo od nas; spomnimo se jih, ko so še med nami. Posebno dolgujemo lepe besede in zahvale starejšim ljudem, predvsem ženam, ki smo jim rekali in jim še pravimo partizanske matere. To so bile žene, ki so kljub starosti storile vse, kar so le mogle. Vsak

in njenega 18-letnega sina Ludvika Laharnarja. Bila sta v goriških zaporih devet mesecev. To je bil za Lucijo hudo udarec — ostala je sama s tremi nedoraslimi hčerkami. Po povratku iz zaporov sta bila postavljena pod strogo policijsko nadzorstvo. Meseca maja 1940. leta je policija njene sestra, skupaj s skupno antifašistov na Plarile vse, kar so le mogle. Vsak

cije. V Pisticiji si je nako-pal hudo malarijo, pa je kljub temu ob kapitulaciji Italije prepešal vso Italijo in srečno prispel na Tolminsko, kjer se je takoj vključil v NOV.

Njenega moža Karla, ki je od 1942. leta sodeloval v OF, je junija 1943. leta prišla italijanska vojska. Zaprt je bil v zloglasnih zaporih Coroneo v Trstu. Ob kapitulaciji Italije so ga zajeli Nemci in ga odvedli v koncentracijsko taborišče Mauthausen, od koder se ni več vrnil.

Njene tri hčerke Marica, Stefanija in Tončka so sodelovale v NOV od vsega začetka. Dale so zanj to, kar so dala vsa poštena, zavestna in pogumna slovenska dekleta.

Vsem borcem, aktivistom, kurirjem in pripadnikom VOS, ki so se gibal po Sentviškogorski planoti na Tolminskem, je hiša Lucije Vogrič — pri Grapi dobro poznana. Bila je zanesljiva partizanska točka in javka in v njej se je vsakdo počutil kakor doma. V njeni drugi hiši je bila postojanka VOS. Skratka, družina Lucije Vogrič je v najhujšem obdobju slovenskega naroda nudila vse svoje moči, dobrine in imetje. Njen prispevek za NOV je bil velik. Zato so ona in vsi člani njene družine prejeli odlikovanja. Vsi borci, ki so poznali, se ji ob tej priložnosti zahvaljujemo za vse, kar je dobrega storila za nas in ji čestitamo ob visokem jubileju — 80. rojstnem dnevu ter kličemo še na mnoga leta!

Niri Kosipa

Partizanska mati

LUCIJA VOGRIČ

partizan jim je bil sin in v njihovi domovini se je počutil kot doma. Vse, kar so nudile, so nudile iskreno, pristransko, ne le iz usmiljenja zaradi naporov, pomankanja in trpljenja, ki so ga morali partizani prenašati, temveč z zavestjo, da tudi one prispevajo svoj delež za izgon sovražnika s svoje zemlje.

Ena od takih partizanskih mater je tudi Lucija Vogrič iz Prapetnega brda na Tolminskem. Sedaj živi pri hčeri v Ljubljani in te dni bo praznovala svoj 80. rojstni dan. Še čila in bistra se suče po kuhinji. Brez dela bi ji bilo dolgčas. Prvega moža, Laharnarja, je še mladega izgubila. Mnogo je pretrpela pod fašizmom. 1931. leta je italijanska policija zaradi protifašističnega delovanja aretirala njeno sestro, skupaj s skupno antifašistov na Plarile vse, kar so le mogle. Vsak

aretirala. Ta skupina je bila pred posebnim sodiščem v Gorici obsojena na dve do pet

let konfinacije v Pistici v južni Italiji. Ludvik je prejel najvišjo kazen — pet let konfinacije.

Ob odoba ameriške agresije v Vietnamu

Alain Resnais, Joris Ivens, Claude Lelouch, William Klein, Agnes Varda in Jean-Luc Godard, skupina mednarodno znanih filmskih režiserjev je v sodelovanju s kakršnimi stopenjimi sodelavci ustvarila film »Daleč od Vietnama« Premiera filma, ki je bila v newyorškem Lincoln Centru, so gledalci sprejeli z nedolženim priznanjem. Film je prav tako prejel na mednarodnem festivalu dokumentarnih in kratkometražnih filmov v Leipzigu in sicer v kategoriji dokumentarnih filmov nagrado »Srebrni golob«.

Claude Lelouch je snemal na krovu ene izmed letalonosilk ameriškega 7. brodivja, Joris Ivens pa v Hanoju. Bombardiranje severnovietnamskih mest in vasi, ruševine, trpljenje ljudstva, ki se z izredno voljo postavlja po robu najsodobnejšim tehničnim pripomočkom... Ti filmski posnetki, ki jih dopolnjuje izredno zanimivo spretno besedilo, so svojevredna obdoba Johnsonove politike nasilja.

Alain Resnais razgrinja pred nami notranje boje intelektualca in njegova razmišljanja o odporiškem gibanju proti Nemcem v Franciji, o vojni v Alžiriji in — v Vietnamu.

Jean-Luc Godard nam v »Monologu v barvah« prestavi porušeno in trpečo deželo v preteklost, v vizijo, polno groze... William Klein je posnel dvo

zborovanji v ZDA, tako različni in izkustveni, da težko verjamemo... Histeričnim obrazom ljudi in njihovim krikom »Bombardirajte Hanoj!«, namenjenim tistim, ki ne vedo, čemu vsa ta nesmiselno morija — sto

je nasproti ameriški demonstraciji za mir, ki terjajo konec bombardiranja in umik ameriških čet iz te dežele.

Se zanimivost: avtorji so pri realizaciji filma sodelovali brez plačila.

Preden izbereš svojo vzmetnico me dobro poglej: samo mene kličejo **Jogi**

... kajti vzmetnic je mnogo, Jogi pa samo tista, ki jo proizvaja **MEBLO**

SOCIETA

"DARWIL"

TRST, Piazza S. Antonio nuovo 4/I-II

GENERALNO ZASTOPSTVO ZA VSE DRŽAVE ZA URE DARWIL IN ARETTA

• DARWIL LOUISDOR najtanjša ura na svetu
• DARWIL SUPERAVTOMATIC s 25, 41, 57 in 88 rubini

Generalno zastopstvo DARWIL vam nudi največjo izbiro zlatih nakita iz 14-, 18- in 22-karatnega zlata, izdelanega v 42 svetovno priznanih industrijah zlatih nakita.

Za nakup zlatih predmetov dajemo popolno garancijo za čistočo, težo in ceno.

Zlati nakit od 650 lir dalje za 1 gram!

Stalno v prodaji več kot 400 modelov raznih ur od 2500 lir dalje!

Poseben popust in 5-letna garancija za ure švicarske tovarne DARWIL in ure tovarne ARETTA!

Okrogle in oglate

• Crn ali le črno pobarvan? Na neki nedavni konferenci v CK ZKJ je neki udeleženec, ko je govoril o ugotovitvah v zvezi s sedanjim gospodarskim položajem v deželi, menil: »Gospodarski položaj je bolj črno pobarvan ko črn.«

• Ideali so dragi. To najbolje vedo tisti, ki so jih prodali, je napisal nekdo. Moramo mu verjeti, zakaj on mora vedeti, da je res tako...

• Silo za ognjilo. Donald Scott iz Wingtona v Angliji je, jezen, ker njegova žena ničesar ne ukrepe zoper debeljenje, sklenil javno ožigosati jo ter je objavil v lokalnem časniku oglas: »Žena je pretirano debela; zato prodam 'volkswagen' 1965. Cena ugodna.« Ze prihodnji dan je v istem časniku izšel mali oglas njegove žene: »Prodaj po ugodni ceni 'volkswagen' in moža 1929. Oba je načela rja.«

• Hud problem bi bil, ko bi ne bilo besede: problem. Poslanec Obrad Janković je nedavno govoril na seji gospodarskega sveta SR Srbije. Rekel je tudi tole: »Kot gre za probleme, je vsa zadeva pravzaprav v tem, da spoznamo, za kakšno problematiko gre, ali gre za sodobne probleme ali za kakšne stare probleme ali pa, ali gre za kakšne druge probleme, ki nas prizadevajo, da spoznamo, kako smo na to problematiko reagirali, ali smo probleme naglo rešili ali pa smo z rešitvijo problemov zavlačevali...« Vse kaže, da so problemi zelo trdoživi!

• Zobobol. »V tako imenovanih najboljših letih nas ponavadi bolijo tisti zobje, ki jih več nimamo.« je napisal kramljalec Fischer (CSSR).

Oran
najboljša ta hip!

• »Anglija opušta tradicijo.« otožno poudarja v velikem naslovu konservativno glasilo »Daily Express« ob poročilu, da je britanski minister za notranje zadeve v laboristični vladi ukazal, da morajo iz britanskih ječ odstraniti in sežgati korobače s po devetimi bti, s katerimi so že v srednjem veku pa do novjših časov šibali neubojljive kaznjence.

• Dober tek! Neka londonska restavracija z indijskimi specialitetami vabi goste z jedilnim listom, v katerem je moč prebrati tole posebno obvestilo: »Od starih do sedmih popoldne serviramo kafe in čaj.«

• Razjarjeni davkoplačevalci. Davkarja v Bostonu je nedavno sporočila Charlesu Brownu, 62-letnemu bostonskemu trgovcu, da je plačal 20.000 dolarjev davka preveč in da mu bo ta znesek v najkrajšem času vrnila. Brown se je silno razjezil, vzel pri prti v roko pero in sporočil davkarja, da je napaka nerazumljiva in da je popolnoma prepričan, da ni plačal več, kot je bilo potrebno, češ da je njegov knjigovodja skrajno vesten človek, ki se nikdar ne zmoti. Pisal je davkarja, da bi bilo pametneje, če bi njeni uradniki še enkrat pregledali račune... Ameriški tisk je poročal o tem dogodku. Večina časnikov meni, da je kaj takšnega skoraj neverjetno.

• Muhaški turisti. Šef nizozemskega gostinstva se v poročilu o turističnem prometu v pravkar končani sezoni pritožuje proti turistom takole: »Turisti potujejo, da bi se drugod počutili drugače kot doma, potem pa se pritožujejo, da ni bilo v tujih krajih vse tako lepo kakor doma...«

• Postročena starca... Nedavno so se milanski meščani čudili, ko so videli, da je prišla »marica« milanske policije po 60-letnega Luigija Pallarija in njegovega prijatelja Pietra Buratija. Kaj sta storila ta splošno znana poštenjaka? So se spraševali meščani. Kaj sta storila? Cvetličar Pietro Burati se je tistega dne v mraku sprejel po mestu in našel — lisice. Pobral jih je in pobiel pri prijatelju Pallariju ter mu jih pokazal. Pallari — radovedneži! — je vtaknil roke v lisice, ki so se strelovito avtomatično sklenile in mu vklebnile roke. Lisice nista mogla razkleniti. Pohite! sta na policijsko postajo. Zaman! Tudi tam niso mogli vklebniti njene pomagati, ker je bil vklebnjen v lisice najnovjšega ameriškega tipa, za katere navadne policijske postaje nimajo ustreznega ključa. Zato sta morala starca sešiti v »marico« in se peljati na osrednjo policijsko upravo, kjer se je otročja igra dveh starcev srečno končala.

Prvi parniki so pluli po rekah, in sicer zaradi koristi, ki so jo pomenili za plovbo proti rečnemu toku. Do uporabe parnikov je bilo moč pluti proti toku v glavnem z uporabo konjske ali volovske vprege ali z napornim veslanjem. Najprej — 1807. leta — so začeli uporabljati parnike na reki Chad-sod med mestoma New York in Albany. Ko se je pokazalo, da je uporaba parnika dobičkonosna, so jeli v Severni Ameriki na veliko graditi parnike za rečno plovbo in 1812. leta je plulo po reki Missis-sippi že 53 parnikov. Po Donavi je zaplul prvi parnik 1830. leta, prvi srbski parnik »Deligrad« 1862. leta, po Savi pa sta prvič zaplula 1866. leta parnika »Hrvat« in »Sla-vijan«.

DROBNE zanimivosti

V Ukukokuu na Japonskem so postavili največji ladjedelniki dok na svetu, ki bo lahko spre-jemal ladje do nosilnosti 350.000 BRT. Hkrati so začeli v njem graditi tanker nosilnosti 124.700 BRT. Omenjeni dok pa ne bo dol-go največji na svetu. Na Japon-skem so namreč začeli graditi dok za tankerje-velikanke nosilnosti do 500.000 BRT. Stroški za zgra-ditev tega velikankega doka bodo znašali 35.000.000 dolarjev, končan pa bo že sredi 1969. leta.

Napad mravelj. V mestu Hani-bal, v ameriški državi Missouri, je bil nekaj ur ves promet popol-noma ustavljen. V eni sami noči je velika kolonija mravelj zgra-dila na nekem važnem mostu v mestu celo naselje peščenih hribč-kov ter tako popolnoma zaprla prehod čez most. Poseben oddelek cestarjev se je moral truditi ne-kaj ur, da je odstranil prometno oviro in pregнал vsiljivke.

Rodovitne »budimke«. Božidar Janić, 54-letni poljedelec iz Luž-nic ima v svojem sadovnjaku po-leg drugih sadnih dreves tudi tri jablane vrste budimke, ki so zad-nja leta močno rodile in dale lastniku lepe dohodke. Jablane so zdaj stare 18 let, močnejše pa so začele roditi šele pred nekaj leti, ko jih je Janić začel gnojiti s hlevskim gnojem in z umetnim gnojlom. Samo lani je Janić na teh jablanah obral 1000 kg jabolk in jih prodal po ceni 200 do 250 starih din za kg, kar mu je vrglo približno 200.000 starih din, pa če-prav je precej jabolk zadržal za domačo porabo. Letos so njegove budimke rodile več kot kdajkoli doslej.

PET USODNIH LET ZA ITALIJO

Obračun z Röhmom

Heinrich Himmler je nato začel pregledovati vse esesovske enote v deželi. Čutil je, da nekaj visi v zraku, in hotel, da bi bila njegova vojska pripravljena. Odslej je živel samo za SS: v Berlinu si je prilastil vilo Am Donnerstag v četrti Dahlem, to-da v njej je prebival sam. Žena in hči Gudrun sta opustili bun-galov in piščance ter se naselili na bregu Tagernseeja pri Gmun-denu. Kdaj pa kdaj ju je Heinrich obiskal: oblekel se je v urhaste tirolske hlače in hodil s hčerko ribarit. Sicer pa mu je žena pogosto pisala in ga imenovala

v pismih: »Heini, mein Heber Guter...«

SA Ernsta Röhma je bila v Hitlerjevih očeh čedalje bolj sumljiva: v njenih vrstah so preveč govorili o drugem valu revolucije, usmerjenem proti velikim industrijam, finančnikom in vojski. To bi utegnilo škoditi zavezništvu, ki ga je Hitler sklenil s tradicionalnimi družbenimi silami. Iz Röhmova vedenja je bilo včasih mogoče sklepati, da se ima za Hitlerjevega nasprotnika in da priprav-lja upor. Tedaj je SS spet po-nudila svoje usluge: Heydrich je za Göringa pripravil seznam sumljivih članov SA in Hitler je zaupal svojemu Sicherheits-dienst, varnostni službi v SS, funkcijo nadzornega organa v vsej stranki. Tako so vsi nacisti in člani SA prišli pod nadzor-stvo Heydricha, ki so ga tedaj poimenovali »Črni Lucifer«.

20. junija 1934 je nekdo skušal narediti atentat na Himmler-ja, ko se je z mercedesom peljal v Schorfheide, kjer je Göring priredil komemoracijo ob obletnici smrti svoje prve žene Karin von Kanow. Nenadoma je okno v avtu prebil predmet, ki ga je nekdo zalučal, a nihče ga ni identificiral. Mogoče je bila krogla, mogoče kamen. Jezni in vznemirjeni Himmler je rekel Göring, da je atentat delo SA. Ni mu bilo treba dolgo vztra-jati: tedaj so bili najvišji nacisti že lep čas sovražno razporejeni do Sturmabteilungen.

Pred dvema tednoma se je Hitler lotil Ernsta Röhma: očital mu je nemoralno vedenje in nenavadne osebne ideje o pri-hodnosti nacionalsocializma. Po tistem so člani SA dobili ukaz, naj gredo za mesec dni na dopust, Röhm pa se je z nekaj prijatelji umaknil v penzijo Hanselbauer v Bad Wiesseeju južno od Münchna.

Po komemoraciji v Göringovi hiši se je Himmler vrnil v Berlin in alariral vse esesovce. Vojska je dala razumeti reži-mu, da ne bo več dolgo prenašala nekakšne socialistične de-javnosti SA. Predsednik republike Hindenburg je bil že blizu koncu in Hitler je potreboval podporo vojske, če naj bi ga nasledil. Toda vojska se ni ho-

tela vmešati v obračunavanje med hitlerjevskimi nacisti in SA, tako da je bila SS za to najprimernejša organizacija. Vendarle je vojska prav rada dala orožje najbolj izbranim es-esovcem, se pravi Leibstandarte Adolf Hitler, ki ji je poveljeval Sepp Dietrich. Vse je bilo pri-pravljeno in odločilni trenutek se je bližal.

21. junija je bil Hitler z Gö-ringom in drugimi nacističnimi voditelji na poročnem kosilu pri Josefu Terbovenu v Essenu. Ter-boven je bil Gauleiter za West-falijo. Po telefonu ga je pokli-cal Himmler in Hitler je takoj zapustil svate: zvedel je, da SA pripravlja državni udar. Hitler je nemudoma poslal Göring v Berlin z ukazom, naj bo pri-pravljen na represalije, potem pa je telefoniral Röhm, ki je bil še zmeraj v penziju v Bad Wiesseeju. Rekel mu je, da mo-razo biti 30. junija v Münchnu vsi voditelji SA. Dve kompaniji esesovskega bataljona Seppa Dietricha sta bili nujno poslani v München, kjer sta 30. junija ob šestih zjutraj sprejeli na le-tališču ob besa bledega Hitlerja. Dolga kolona avtomobilov je ta-koj oddrvela v Bad Wiessee. Hitler je z revolverjem v roki planil v sobo Ernsta Röhma, ki je bil še v postelji. »Izdajalec si!« je zarjul Hitler. Poveljnik SA se je hotel braniti, toda führer mu ni dal govoriti: »Aretiran

Ora
najboljša ta hip!

si!« Potem se je vrnil v mün-chensko »Rjavo hišo« in ob enajstih dopoldne je priprjel na shod poveljnikov SA. »Röhm in njegovi pajdaši,« je histerič-no kričal, »so tolpa izdajalcev, toda jaz jih bom pobil in osvo-bodil Nemčijo vseh izdajalcev. Röhm, Schneidhuber, Schmid, Heines, Hayn, Heydebreck in Sprei (vsi poveljniki SA) bodo še noč ustreleni!«

Ob večeru se je začelo v Nemčiji tisto, kar je prešlo v zgodovino kot »noč dolgih no-žev«. V Münchnu so eksekucije

ESESOVSKI REKRUTI V VOJASNICI. »KJER SMO MI, JE ZVESTOBA. NAS KORAK SE RAVNA PO NJENIH POVELJIH IN TAKO KORAKAJOČ SE NE MOREMO NIKDAR MOTITI,« SO PREPEVALI

opravi esesovci Seppa Dietricha. Ko so Schneidhuberja pri-peljali pred eksekucijski pluton, je zakričal: »Kamerad Sepp, kaj se dogaja? Nismo krivi.« »Fü-hrer vas je obsodil na smrt,« je zarjul Dietrich in ukazal: »Ogenj!« Röhma je ustrelil plu-ton, ki mu je poveljeval Theo-dor Eicke, poveljnik taborišča Dachau. Ko se je zgrudil, je za-mrmral: »Mein Führer, mein Führer!« Tudi v Berlinu so eksekucije opravili esesovci. Ne-kateri voditelji SA so padli mi-sleč, da so žrtve Hitlerjevih so-vražnikov, in tisto noč so umrli tudi politiki iz drugih strank, ki so jih pobili v domovih ali pa odvlekli na polja in jih tam po-strelili: general Schleicher, ne-koč obrambni minister (ustre-ljen z ženo vred), nekdanji Himmlerjev prijatelj Gregor Strasser, vodja Katoliške akcije Erich Klausener, skupina Židov iz Hirschberga v Sleziji, duhov-nik Stempfle, ki je bil nekoč popravljal kratčne odtise Hitlerjevega »Mein Kampfa«, in drugi. Ko so Hitler, Göring in Himmler odstranjevali povelj-nike in voditelje SA, so prilož-nost izkoristili tudi za to, da so onemogočili kar največ politič-nih nasprotnikov. Ko je bilo po-

kolov konec, je Hitler prevzel vso odgovornost, sprejel čestitke vojske in po Hindenburgovi smrti dosegel svoj najvišji cilj: združil je funkciji poglavarja države in predsednika vlade. Oborožene sile niso več prisega-le ustavi ali domovini, marveč osebno Hitlerju. Mnogi generali, ki so se temu podredili, niso vedeli, da jih bodo ravno na podlagi tega čez deset let po-strelili, pobesili ali nataknili na mesarske kavlje: v imenu fü-hrerja.

(Nadaljevanje prihodnjico)

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in kluše: CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 600 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oziroma 10 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pri-ložite, p. predal 598-XI, ali na »ekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-301, tajništvo in no-vinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo

Drugo zimo okupacije so borbe v Srbiji nekoliko popustile. Vodstvo Hitlerjeve vojske je poslalo od časa do časa v Šumadijo oddelke, ki naj bi se tam oddahnili ali izurili za nadaljnjo borbo. Februar 1942. je bil celo brez snega, suh, s hladnimi vetrovi. Na tak dan je v porušeni in požgani Gornji Milanovac vkorakala divizija »Prinz Eugen«. Tako so jo imenovali v čast banatskim Nemcem, mobiliziranim, da se vojskujejo za srečnejšo bodočnost premožnih banaških priseljencev »švabov«. Ni jim bilo sicer lahko pustiti lepe domačije na rodovitnih ravninah ali svojo navdušenost za kljukasti križ so morali le odslužiti z vsakodnevnim korakanjem po zmrazjenih šumadijskih planinah.

jutro sem odšel k županu in v vojašnico, a so mi dali vedeti, naj bom zadovoljen, da se mi ni pripetilo kaj hujšega.

Tako je bilo torej moje prvo, a ne zadnje srečanje s »prinze-novci«.

Poletje z dolgo jesenjo je v Šumadiji zelo toplo, zime ostre. Od prometa je bilo mesto v glavnem odrezano. Redko je prispel premog, drva pa so bila draga. Morali smo meštariti s kmeti. Denarja sicer nismo imeli, kmetje, ki so imeli denar, so hoteli za blago le blago. Tako sem moral jeseni 1941. dati za skromen vozek drv svojo najboljšo srajco; prav s solzami v očeh in še milo sem moral prositi kmeta, da mi je priložil še na pol strohneli štor, ki

in zakaj, se je le stežka poglelo. Torej izgnanec iz obmejnega Maribora, brez sredstev, brezposeln, živi v raztrgani bajti mrzlih, tankih sten z mišjo zalego in — brez kurjave sredi zime. Res zanimiv »primerek!« Doma pa je ostala polna drvarnica premo-ga in drv, ki jih je prevzel gestapo s komandantom Lurkerjem na čelu. Točnost podatkov lahko potrdi komanda v »Marburgu na Drau«...

Obraz mladega oficirja, najbrže rezervista iz Banata, je pričel dobivati človeške poteze. Mrka sta ostala le vojaka, pritlikavca, ki jima je komandant ukazal pospraviti razmetane trske v na-hrbtnik. Kar razumeti nista mogla povelja, kaj takega se pač ne doživi vsak dan. Kot bi jima lomili otrdela hrbta, sta se počasi sklonila in začela polniti nahrbtnik. Nekaj je pa le še ostalo za mene. Dokončal sem delo in se poslovil od oficirja, ki je »pri-pomnil, da razume moj položaj. Tako se je končalo srečanje dveh Jugoslovancev, izmed katerih je odtujenca za hip prevzelo človeško sočutje...

Minili so meseci. Čuvarji rajha so se menjavali, prihajali in odhajali. Nekateri so poležavali in skrbili za lastno blaginjo. Bili pa so tudi domačini, ki so se v teh hudih časih dobro znašli. Ko je hodil narod razcapan, v raztrganih volnenih nogavicah, obut v opanke iz stare gume, so okupatorjevi priskledniki iz Banata našli čevljarje in opančarje, ki so imeli na zalogi usnja za vse vrste obutve.

Sel sem po Ljubički ulici, ki vodi skozi mesto. Po cesti sta pridirjala s konjsko vprego na koleslju na dveh kolesih vojaka, podoficirja. Nenadoma sta se ustavila pred delavnico opankarja Aca. Vojaka sta skočila predne in mi potisnila v roke vaje, češ naj jima čuvam konja, dokler ne opravita pri opankarju. Bila sta vinjena. Ozrl sem se okrog in se obrnil rekoč, da jima ne bom čuval konjev. V hipu sta zbesnela in začela groziti. Vedel sem, da sta zapletena v prepovedano verižništvo, ker po redni poti nista mogla imeti opravka z opankarjem, saj vojaki še niso nosili opank in jima še enkrat pogumno zabrusil, da to ni moj posel in odšel naprej. Izbruhnila sta v najbolj prostaško zmerjanje: »Dreckmenschen!« je bila še med najmilejšimi psovskami. Vzburili smo splošno pozornost, jaz pa sem jo modro mahnil proti trgu in s tem zaključil svoje tretje dokaj razburljivo srečanje z divizijo »Prinz Eugen« v Šumadiji.

Kmalu zatem so odšli tudi »hrabri« bojovniki iz rodovitnega Banata, ki so ga dokončno zapustili ob razsulu Hitlerjevega tisoč-letnega rajha. Mene so pustili na miru, lahko pa bi se bilo tudi drugače zasukalo.

DR. AVGUST REISMAN

Srečanje z divizijo »Prinz Eugen«

Ko so se vselili v zapuščeno vojašnico, so se najprej lotili za-plembe potrebne opreme, kar v požganem mestecu s tri tisoč pre-ostalimi reveži ni bilo lahko delo. Občina bi morala dati to in ono, česar ni imela sama in tudi ne njeni prebivalci, ki so bili že pred požigom in po njem septembra 1941 ponovno izpropani. Občinski uslužbenci so se torej napotili v spremstvu mitraljezov »prinze-novcev« od hiše do hiše, za silo popravljenih podrtij in iskali za »gospodarje Evrope« posodo za kuhanje, metle za pometanje in podobne pripomočke.

Težki škornji so priropotali tudi po stopnicah našega stanovanja v hiši Rajka Jakovljevića v ulici Miloša Velikega, ki sem jo v noči od 15. na 16. oktober 1941, ko je gorel ves Milanovac, rešil požiga. Banačani so stikali po razbiti kuhinji kakor lovski psi za divja-čino. Spremljevalec z občine jim je vztrajno dokazoval, da tukaj »imajo«, čeprav sem komisiji pojasnjeval, da smo vendar izse-ljenci iz obmejnega Maribora, kjer so nam že ob izselitvi vse pobrali. Nič ni pomagalo. Občinski mož je segel po novem, mo-drem loncu, ki se je svetil na štedilniku, mali Banačan z brzo-strelko pa ga je tebi nič meni nič odnesel kar brez popisa. Komisija je tako z našim edinim in povrh še izposojenim loncem od-topotala z žebli okovanimi čevlji po kamnitih stopnicah. Drugo

mi ga je pomagal naložiti šolnik Ivan Vokač z Gornje Polskave. Sredi zime pa smo bili zopet brez kuriva. Na sprehodu, onstran reke Despotovice sem iztaknil kup debelih trsk, ki sva jih z ženo hitro nabasala v nahrbtnika. Nekaj jih je še ostalo. Trde trske so bile kaj težko breme in tako sem šel drugič sam po biro. Naložil sem si nahrbtnik do vrha in jo počasi, ko se je že malo mračilo, mahal proti domu. Na bližnjem bregu so vadili Banačani. Morali so korakati gor in dol, kakor se spodobi za rekrute.

Naenkrat ostro zvižganje in krik: »Halt — stoj!« Ker mi je težki nahrbtnik potiskal glavo k tlom, nisem ničesar videl... Kričanje je mahoma prešlo v rjovenje in že se je po bregu raz-lezla tolpa rjavcev z mitraljezi in puškami, da sem obstal kot pribit v zmrazjeno zemljo. Oficir z dvema vojakoma je že stal pred menoj in me niti malo prijazno pobaral, kaj nosim. Moj odgovor, da nosim trske za kurjavo, ni nič potolažil njegove jeze. Kar streslo mu je glavo, predstavniku tisočletnega rajha. Vsebinsko nahrbtnika sem moral izstresti, a zagodene trske so se le počasi odlepljale iz zelenega platna. Sum vojakov je vidno raste in jih dražil. Trepotali so od živčnosti, kdaj se bo pokazala skrivna bomba. Kup na travi je raste, kup samih lepo razsekanih, rjavosivkastih trsk... Razočaranje, ki mu je sledilo dolgo zasliševanje, odkod

POVEČUJE OBRESTI ZA DEVIZNE RAČUNE OBČANOV:

- za vloge na vpogled od 4 na 6%
(4 % v devizah in 2 % v dinarjih)
- za vezane vloge preko 13 mes. od 6 na 7%
(6 % v devizah in 1 % v dinarjih)
- za vezane vloge preko 24 mesecev na 7,5%
(6 % v devizah in 1,5 % v dinarjih)

Vsa vplačila in izplačila z deviznega računa izvršuje banka brez plačno.

Banka posluje za stranke vsak dan razen sobote:
● od 7.30 do 12. in od 14.—18.30 ure
● ob sobotah: od 7.30—12. ure

Vsak vlagatelj pri naši banki, ki ima hranilno vlogo v višini 1.000,00 N-din ali več, je zavarovan za primer nezgode ● Vabimo vas, da nas obiščete v naši banki v Ljubljani, Titova 32, kjer vam bomo posredovali podrobnejše informacije.

OBRESTI ZA HRANILNE VLOGE:

- vloge na vpogled 6,25 %
- vezane vloge preko 13 mesecev 7 %
- vezane vloge preko 24 mesecev 7,5 %